

Sijoitettujen nuorten näkemyksiä tulevaisuusorientaatiosta ja koulun merkityksestä huostaanoton jälkeen

Anni Voutilainen

Opinnäytetyö
Helmikuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikka

VOUTILAINEN, ANNI:

Sijoitettujen nuorten näkemyksiä tulevaisuusorientaatiosta ja koulun merkityksestä huostaanoton jälkeen

Opinnäytetyö 50 sivua, joista liitteitä 6 sivua
Tammikuu 2015

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia sijoitettujen nuorten näkemyksiä tulevaisuusorientaatiosta ja koulun merkityksestä huostaanoton jälkeen. Opinnäytetyössä käsiteltiin tulevaisuusorientaatiota, maailmankuvaa ja tulevaisuuskuvaä käsitteinä, joiden avulla nuori luo omaa käsitystään tulevaisuudestaan. Myös koulunkäynnin merkitystä tarkastellaan osana opinnäytetyötä.

Tutkimuksessa on käytetty laadullisia ja määrällisiä tutkimustyypppejä. Laadittu kyselylomake koostui sekä suljetuista että avoimista kysymyksistä. Kyselylomake lähetettiin kahteen eri lastenkotiin, joista takaisin palautui yhdeksän vastausta. Vastauksissa käytettiin sisällönanalyysiä analyysimenetelmänä.

Nuorten vastaukset omaan tulevaisuuteen liittyviin kysymyksiin olivat niin positiivisia kuin negatiivisiakin. Nuorilla oli hyvin erilaisia käsityksiä siitä, mihin he päätyvät viiden vuoden kuluttua. Suurin osa nuorista näki koulun tulevaisuuden kannalta merkityksellisenä, vaikka kovin monella koulumenestys ei ole paras mahdollinen. Nuorten mielipiteet sijoituspaikasta vaihtelivat, ja osa myös kertoi kaipaavansa aikaa ennen sijoitusta. Sijoitus oli myös muuttanut joidenkin vastaajien tulevaisuudensuunnitelmia.

Nuori, joka käy huostaanoton läpi, joutuu usein miettimään elämänsä uudelleen. Opinnäytetyö tuo esille näiden nuorten näkemyksiä sekä mielipiteitä koulusta, heidän omasta tulevaisuudestaan sekä siitä, onko koululla merkitystä tulevaisuuden kannalla. Nuorilla oli myös mahdollisuus kertoa avoimesti omista tulevaisuuden haaveistaan tai uhkakuviastaan. Nuorten kanssa tehtävässä työssä työntekijän tulisi kuunnella nuorta ja rohkaista häntä tavoittelemaan omia unelmiaan. Jatkotutkimuksena tälle työlle voisi olla tutkimus, jota varten etsittäisiin samat nuoret viiden vuoden päästä, jotta nähtäisiin, kuinka heidän elämänsä on muuttunut tänä aikana ja ovatko he päässeet tavoitteisiinsa.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

VOUTILAINEN, ANNI:

Adolescents in Foster Care

Views of Future Orientation and the Meaning of School after Taking into Care

Bachelor's thesis 50 pages, appendices 6 pages

January 2015

The purpose of this study was to study adolescents' views of future orientation and meaning of school after they have been taken into custody. This thesis covers concept of future orientation, world view and a picture of future. With the help of all these concepts an adolescent creates his/her vision of the future. The meaning of school is also being discussed in the thesis.

Both qualitative and quantitative methods were used in the study. A questionnaire, which consisted of open and closed questions, was sent to two different child welfare institutions. Nine adolescents responded. The data were content-analyzed.

Adolescents' answers in relation to their own future were both positive and negative. Adolescents' had very different ideas about where they were going to end up after five years. A majority of the adolescents saw that the school was significant when thinking about future even though many of these adolescents did not have good grades. Adolescents' opinions about institution fluctuated and a part of them missed their time before they were taken into custody. Because they were taken into custody their plans for future had changed.

An adolescent who has been taken into custody has to think about his life again. These adolescents' opinions and thoughts about how they see school and their future and if the school is significant when considering future were discussed in the thesis. Adolescents also had a chance to tell openly about their future dreams and fears. When working with an adolescent, a worker should listen to him and encourage him to reach his goals. As a further study it would be interesting to study these same adolescents and find them after five years to see how their life has changed and if they have reached their goals.

Key words: future orientation, school, adolescent, custody

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	8
2.1	Lähtökohdat ja tarkoitus	8
2.2	Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	8
2.3	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä	10
2.4	Aineiston keruu	10
2.5	Aineiston analysointi	11
3	TULEVAISUUSORIENTAATIO	13
3.1	Tulevaisuusorientaatio käsitteenä	13
3.2	Maailmankuva	16
3.3	Tulevaisuuskuva osana tulevaisuusorientaatiota	18
3.4	Koulu tulevaisuuden osana	19
4	SIJOITETTUIJEN NUORTEN NÄKEMYKSIÄ TULEVAISUUSORIENTAATIOSTA JA KOULUN MERKITYKSESTÄ HUOSTAANOTON JÄLKEEN	22
4.1	Nuorten näkemyksiä tulevaisuuden mahdollisuuksista ja tulevaisuusorientaatiosta	22
4.2	Nuorten mielipiteitä koulusta ja sen merkityksestä	27
4.3	Nuorten näkemyksiä omasta tulevaisuuskuvestaan	31
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
6	POHDINTA.....	39
	LÄHTEET.....	43
	LIITTEET	45
	Liite 1. Saatekirje	45
	Liite 2. Kyselylomake	45

1 JOHDANTO

Vuonna 2013 Tampereella oli yhteensä 789 kodin ulkopuolelle sijoitettua lasta ja nuorta. Laitoshuoltoon heistä on sijoitettu 295 ja kaiken kaikkiaan 0-17-vuotiaita sijoitettuja oli 619 eli 1,7 % kaikista 0-17-vuotiaista lapsista ja nuorista Tampereella (THL 2014). Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on noussut huomattavasti 1990-luvun alusta asti, mutta samalla määrä on alkanut tasaantua viime vuosien aikana. Tilastojen mukaan poikia sijoitetaan enemmän kodin ulkopuolelle kuin tyttöjä.

Nuorten huostaanotot ovat myös lisääntyneet viimeisen 20 vuoden aikana. Esimerkiksi 15—17 -vuotiaiden nuorten huostaanottojen määrä on yhdeksänkertaistunut. Sijaishuollossa olleita uhkaa syrjäytyminen sekä laitoshuoltoon 13—17-vuotiaina sijoitetuista pojista neljä viidestä ja tytöistä kolme neljästä ovat 23—24-vuotiaina vailla peruskoulun jälkeistä koulutusta. Aikuisena syrjäytynein ryhmä on teini-ikäisinä laitoshuoltoon sijoitetut miehet. Näistä 23—24-vuotiaista joka neljäs on rekisterien ulkopuolella ja neljännes työttömänä tai eläkkeellä. (Syväälä 2013, 247.)

Tein viimeisen harjoitteluni kiireellisesti sijoitettujen nuorten parissa, minkä aikana aloin enemmän pohtimaan näitä nuoria, joista moni jatkoi matkaa toiseen sijoituspaikkaan. Yleisesti katsoen monilla nuorilla harjoittelupaikassani oli paljon ongelmia koulun käynnin suhteen. Nuorilla ei myöskään ollut kovin positiivisia näkemyksiä tulevaisuudesta tai he eivät tieneet mihin tavoitella koulutuksen tai työn suhteen. Nämä tehdyt huomiot harjoittelussa sai minut kiinnostumaan siitä kuinka nämä nuoret näkevät oman tulevaisuutensa ja koulun merkityksen osana sitä.

Nuorten sijoitukset ovat lisääntyneet huostaanottojen myötä. Huostaanoton yleisimpinä perusteina lastensuojelulain mukaan voidaan pitää: puutteita nuoren huolenpidossa tai muissa kasvuolosuhteissa, jotka uhkaavat vakavasti vaarantaa nuoren kehitystä tai terveyttä. Myös, jos nuori itse vaarantaa vakavasti omaa terveyttään tai kehitystään esimerkiksi käyttämällä päihteitä, tekemällä vakavan rikollisen teon tai muuta rinnastettavaa käyttäytymistä.

Sijoituspaikat ja niissä viihtyminen ovat tärkeä osa nuoren sopeutumista uuteen elämänvaiheeseen. Jos nuori tuntee olonsa hyväksytyksi ja hän saa etunsa mukaista tukea, nuori saa lisää voimavaroja ja työkaluja arkeensa ja alkaa uskoa omiin mahdollisuuksiinsa. Näin ollen sijaishuollon tulee olla nuoren edun mukaista ja 12-vuotiasta nuorta tullaan kuulemaan ja hänen mielipiteensä huostaanotosta ja syistä kirjataan ylös. Lastensuojelulain mukaan: nuorella on oikeus joko vastustaa tai hyväksyä huostaanotto päätös. Nuorelle tulee myös löytää hänelle sopiva ja häntä tukeva sijoituspaikka. Sijoituspaikan tulee huomioida nuoren kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta ja ottaa huomioon myös ihmissuhteiden ylläpitämisen mahdollisuus. (Lastensuojelulaki 2007.)

Tutkin nuorten tulevaisuuden näkymiä ja mahdollisuuksia sekä samalla esille nousseita uhkakuvia ja pelkoja. Sijoitetuilla nuorilla on usein pelko siitä, että hänet nähdään vain osana laitosta ja, että hänellä tulee aina olemaan leima lastensuojelusta, mikä antaa nuorelle negatiivisen tulevaisuuskuvan ja tulevaisuusorientaation. Nuoruus itsessään on jo haastavaa aikaa sekä uhmaa, joten nuoren on vaikea käsitellä tulevaisuuttaan. Tällöin jos nuorella ei ole vanhempien lähiympäristössä silloin tarvitaan ulkopuolista apua. Silloin on hyvin tärkeää, että sijoituspaikan työntekijät osaisivat tukea nuorta oikealla tavalla.

Koulu on tärkeä ympäristö nuorelle. Siellä voidaan vertailla omaa sekä muiden kehitystä ja miettiä tulevaisuutta varten erilaisia vaihtoehtoja. Yleensä koulukavereiden kanssa tulee myös mietittyä tulevaisuutta enemmän kuin esimerkiksi opettajan kanssa.

Nuorelle koulu voi olla niin sanotusti normaaliuden tuoja arkeen. Ennen huostaanottoa nuori on voinut olla poissa koulusta monia tunteja tai jopa päiviä. Sijoituksen myötä moni nuori on päässyt takaisin kouluelämään, koska arkirutiinit nousevat sijoituspaikan myötä tärkeiksi. Koulu voi olla nuorelle myös paikka, johon pääsee tapaamaan kavereita ja nuori pääsee tarvittaessa pois myös sijoituspaikasta, jos hän ei tunne viihtyvänsä siellä.

Aloitan opinnäytetyöni kertomalla tutkimusotteestani sekä asettamistani tutkimuskysymyksistä. Tässä opinnäytetyössä esittelen käsitteet tulevaisuusorientaatio, maailmankuva sekä tulevaisuuskuva. Kaikki nämä käsitteet liittyvät siihen kuinka sijoitettu nuori rakentaa omaa näkemystään tulevaisuudesta ja siitä mitkä osa-alueet vahvasti vaikutta-

vat siihen, miten nuori muovaa omaa näkemystään tulevaisuudesta. Käsittelen myös sitä millainen koulun rooli on nuoruudessa ja miksi se on tärkeä. Käsittelen tämän jälkeen tutkimukseni tulokset sekä johtopäätökset. Lopuksi pohdin tutkimustani ja sen herättämiä ajatuksia.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Tällä opinnäytetyöllä pyrin ottamaan selvää kuinka kyselyihin vastanneet sijoitetut nuoret näkevät oman tulevaisuutensa mahdollisuudet ja kuinka tärkeänä he pitävät koulun merkitystä huostaanoton jälkeen. Tässä luvussa esittelen tutkimukseni lähtökohtia ja tarkoitusta. Esittelen myös tutkimuskysymykseni ja tutkimustehtäväni. Kerron myös tutkimusmenetelmästäni sekä aineiston keruusta ja sen analysoinnista.

2.1 Lähtökohdat ja tarkoitus

Kun olin viimeisen harjoittelun kiireellisesti sijoitettujen nuorten kanssa, kiinnostuin nuorten omista näkymistä varsinkin tulevaisuutta ajatellen. Monet nuorista uskoivat, että he tulevat olemaan sijoituskierteessä vielä monia vuosia ja eivät tienneet mihin pyrkiä tulevaisuutta ajatellen. Monilla nuorilla oli myös ongelmia koulun käynnin suhteen kuten paljon poissaoloja sekä todella huono koulumenestys. Ehkä juuri tästä sain idean yhdistää nämä kaksi nuoruuden eri osa-aluetta eli koulu ja tulevaisuus.

Itseäni kiinnosti hyvin paljon nuorten eri näkemykset oman tulevaisuuden kannalta. Kuvittelevatko he itselleen paremman tulevaisuuden vai uskovatko he hyvin negatiiviseen tulevaisuuteen. Myös se, että aika moni piti koulua pitkästyttävänä sekä turhana, vaikutti päätökseeni ottaa esille sijoitettujen nuorten omia mielipiteitä koulusta. Halusin ottaa myös selville kuinka nuoret ylipäätänsä suhtautuvat kouluun ja sen merkitykseen tulevaisuuden kannalta.

2.2 Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni toteutin käyttämällä kvalitatiivista, laadullista sekä kvantitatiivista, määrällistä tutkimusta, jolla pyrin vastaamaan asettamaani tutkimustehtävääni siitä: kuinka sijoitetut nuoret näkevät tulevaisuusorientaationsa sekä koulun merkityksen huostaanoton jälkeen? Tutkimuksessa tarkastellaan sitä kuinka nuoret näkevät tulevaisuutensa mahdollisuudet huostaanoton jälkeen sekä suhtautuvatko he tulevaisuuteensa positiivisesti vai negatiivisesti. Myös koulun merkitys osana tulevaisuutta on tarkastelun

kohteena sekä se kuinka nuoret suhtautuvat kouluun ja onko heidän koulumenestyksensä muuttunut huostaanoton jälkeen.

Tutkimuksessa pyrin ottamaan selvää miten kyselyyn vastanneet sijoitetut nuoret näkevät koulun merkityksen ja tulevaisuusorientaation huostaanoton jälkeen. Nuorten omat mielipiteet nousevat siis tärkeäksi osaksi tutkimustani ja haluan saada esille näiden nuorten vastaukset ja esitellä tulevaisuusorientaation ja siihen liittyvät käsitteet osana tutkimuksen teoriaa. Kyselyyn vastanneet nuoret olivat iältään 12–17-vuotiaita.

Tutkimuskysymyksiäni tässä opinnäytetyössä olivat:

Miten sijoitetut nuoret suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa ja sen mahdollisuuksiin?

Miten nuoret näkevät koulun merkityksen oman tulevaisuuden kannalta?

Millainen tulevaisuuskuva sijoitetuilla nuorilla on?

Kyselylomakkeessa pyrin saamaan vastauksia asettamiini tutkimuskysymyksiin. Varsinkin avoimilla kysymyksillä yritän saada kyselyihin vastanneilta nuorilta heidän näkemyksiään liittyen omaan tulevaisuuteensa, sen mahdollisuuksiin sekä koulun merkitykseen. Myös nuorten tyytyväisyys tai tyytymättömyys omaan tämän hetken tilanteeseen vaikuttaa nuoren tulevaisuuskuvaan sekä suunnitelmiin, kuinka nuori on päässyt pettymysten yli ja pystyykö hän suhtautumaan tulevaisuuteen positiivisesti vai painavatko pettymykset vieläkin. Kaipaako nuori aikaansa ennen sijoitusta, onko hän tyytyväinen sijoituspaikkaansa sekä se kuinka sijoitus on muuttanut nuoren suunnitelmia.

Aion myös ottaa selvää kuinka nuoren koulumenestys on muuttunut huostaanoton jälkeen. Koulumenestys on yksi olennainen osa tulevaisuutta ja rakentamista. Koulumenestyksen avulla nuori voi toteuttaa omia tulevaisuuden suunnitelmiaan, jos nuoren koulun käynti on mennyt huonosti huostaanoton jälkeen voi tämä silloin myös lannistaa nuoren omaa näkemystään tulevaisuudesta sekä antaa nuorelle lisää negatiivisia kokemuksia, jotka heikentävät nuoren positiivista tulevaisuusorientaatiota. Myös se kuinka nuori näkee koulun ja sen merkityksen on osa kyselyä. Koulu kuuluu monien nuorien elämään olennaisena osana ja koulun kautta nuori myös hyvin usein rakentaa omaa maailman- ja tulevaisuudenkuvaansa.

2.3 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on empiirinen tutkimus, jossa olen käyttänyt niin kvantitatiivisia kuin kvalitatiivisia tutkimusotteita. Empiirisessä tutkimuksessa tarkoituksena on yhdistää kirjallinen materiaali sekä ihmisiltä tutkittaessa saatu tieto (Empiirisen tutkimuksen tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä 2014). Keskeisimpiä tiedonkeruu menetelmiä ovat yleensä havainnointi, kyselyt ja haastattelut. Itse olen käyttänyt tutkimuksessani kyselyä tiedonkeruumenetelmänä. (Holopainen & Pulkkinen 2008, 20–21.)

Empiirisessä tutkimuksessa teoriaa voidaan käyttää joko keinona tai päämääränä. Tässä tutkimuksessa käytän teoriaa keinona, minkä tarkoituksena on auttaa tutkimuksen tekemistä. Tärkeää onkin teorian hyödyntäminen empiirisessä tutkimuksessa. Kvalitatiivinen tutkimus tarvitsee kahdenlaisia teorioita. Ensiksi tarvitaan taustateoria, jota vasten kerättyä aineistoa tutkitaan ja toiseksi aineistojen tarjoamat melkein rajattomat tulokset edellyttävät, että tutkijalla on mielessään tutkimuskysymykset, joihin etsitään vastausta. (Eskola & Suoranta 1998, 81—82.)

2.4 Aineiston keruu

Kyselyn kysymykset voidaan laatia avoimiksi, jolloin vastaajat voivat vastata kysymykseen vapaamuotoisesti. Kyselyssä on yleensä myös valmiita vastausvaihtoehtoja, jolloin vastaaja valitsee itselleen sopivimman vaihtoehdon. Tällaisia kysymyksiä kutsutaan strukturoituiksi kysymyksiksi ja ne on helppo käsitellä kvantitatiivisin keinoin. Avointen kysymysten kohdalla käytän itse kvalitatiivisia keinoja, joiden avulla analysoin nuorten vastaukset.

Kyselylomakkeeni koostui avoimista ja suljetuista kysymyksistä eli kyselylomakkeeni oli puolistrukturoitu. Kysymyksinä oli lauseen jatkamistehtävä (liittyen kouluun), kaksi mielipidemittaustehtävää, joista toinen liittyi sijoitukseen ja tulevaisuuskuvaan sekä toinen kouluun ja sen merkitykseen tulevaisuuden kannalta. Avoimet kysymykset jäin kyselylomakkeen loppuun, niissä käsittelin tulevaisuutta ja koulun merkitystä osana tulevaisuutta. Näin ollen yhdistelen myös vastausten analysoinnissa molempia kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusotetta. (Eskola & Suoranta 1998, 19.)

Kyselylomakkeen pyrin pitämään mahdollisimman selkeänä ja mielekkäänä, jotta näiden nuorten oli helpompi vastata kysymyksiin ja kertoa avoimesti omat näkemyksensä. Halusin saada mahdollisimman rehellisiä vastauksia nuorilta ja kuulla heidän oman äänensä liittyen kouluun ja omaan tulevaisuuteensa. Lähetin kyselyn kahteen eri lastensuojelulaitokseen, joissa oli kyselyn hetkellä yhteensä 13 nuorta. Vastauksia sain takaisin yhdeksän kappaletta. Eli osallistumisprosentti kyselyyni oli noin 70 %, mikä ylitti odotukseni ja olin hyvin tyytyväinen tuloksiin.

2.5 Aineiston analysointi

Saamani vastaukset jaoin teemoittain tutkimuskysymyksieni mukaisesti. Aloitin vastauksen analysoinnin käymällä läpi jokaisen vastaajan kyselylomakkeet ja kirjoitin ylös heidän vastauksensa. Sisällön analyysissä aineistoa tarkastellaan tekstin näkökulmasta ja tässä tutkimuksessa saamani teksti oli nuorten kyselylomakkeiden vastauksissa. Aion analysoida vastaukseni käyttäen sisällönanalyysia, jolla pyrin kertomaan sekä tiivistämään nuorten vastaukset sekä kirjoitukset ja tutkia niitä hyödyntäen teoriaa, jota olen kerännyt.

Sisällön analyysin avulla tutkitaan kielellistä aineistoa, jossa tutkija pyrkii sisällöllisten luokittelujen avulla käymään läpi tutkittavaan ilmiöön liittyviä asioita. Sisällön analyysia käytetään kvalitatiivisissa sekä kvantitatiivisissa tutkimuksissa ja aineistoissa, jossa tarkoituksena on kuvata kirjoitetun tai puhutun kielen sisältöä (Kvalitatiivinen sisällön analyysi 2014). Eskola ja Suoranta (1998) erottavat kaksi eri tapaa laatia sisältöä kuvaava luokitus: aineistolähtöinen ja teoriasta operationalisoitu lähestymistapa. Aineistolähtöinen analyysi tarkoittaa teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien. Aineistolähtöinen analyysi on tärkeää varsinkin jos tarvitaan perustietoa jokin ilmiön olemuksesta. Olemuksesta puhuminen tarkoittaa sitä, että on oltava jotain teoreettista tietoa ilmiöstä jo etukäteen. (Eskola & Suoranta 1998, 19.) Tässä tutkimuksessa ilmiönä ovat sijoitetut nuoret ja heidän näkemyksensä koskien tulevaisuusorientaatiota ja koulun merkitystä huostaanoton jälkeen.

Operationalisoinnissa lähdetään etenemään jostakin teoreettisista käsitteistä kohti niiden empiiristä vastinetta. Tavoitteena on siis tuottaa teoreettisille käsitteille empiirisesti mitattavat vastineet (Eskola & Suoranta 1998, 74–75). Tässä tutkimuksessa lähdän siis

liikkeelle keräämistäni käsitteistä sekä niiden luomasta teoreettisesta pohjasta. Tämän jälkeen käyn läpi saamiani vastauksia kyselylomakkeeseen, jonka avulla hain vastauksia asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tuloksia ja johtopäätöksiä esitellessäni yhdistelen molempia sekä keräämääni teoriaa sekä saamiani vastauksia.

3 TULEVAISUUSORIENTAATIO

Tulevaisuutta ja siihen asennoitumista käsittelem tulevaisuusorientaatio käsitteen kautta. Tulevaisuusorientaatiosta puhuttaessa on myös otettava huomioon käsitteet maailmankuva sekä tulevaisuuskuva, mitkä luovat pohjan nuoren tulevaisuusorientaation muodostumiselle. Ensin kerron tulevaisuusorientaatiosta käsitteenä, minkä jälkeen käsittelem maailmankuvan ja tulevaisuuskuvan osana tulevaisuusorientaatiota omissa alaluvuissaan. Viimeisessä alaluvussa käyn läpi koulua osana nuorten tulevaisuutta.

3.1 Tulevaisuusorientaatio käsitteenä

Tulevaisuus ymmärretään kuvaksi tai näkemykseksi, joka muovautuu jatkuvasti. Nuori muovaa jatkuvasti kuvaa menneisyydestään, nykyisyydestään sekä tulevaisuudesta. Tämä tulevaisuuden muovaaminen tarkoittaa sitä kuinka menneisyyden sekä nykyisyyden kokemuksien sekä tulevaisuuden odotuksien, tavoitteiden, toiveiden sekä pelkojen välillä on niin sanotusti yhdistävä silta. (Mikkonen 2000, 61–62.) Nuorelle tulevaisuusorientaatio on tavoitteiden asettamista, suunnittelemista, vaihtoehtojen tutkimista ja sitoutumista sekä samalla tulevaisuusorientaatio ohjaa nuoren kehityksen kulkua. (Seginer 2003, 3—6.)

Kun tutkitaan nuoren aikaa, jossa nuori elää, esille nousee menneen, nykyisen sekä tulevan ajan väliset suhteet. Se miten nuori kokee nykyisyyden ja minkä kokoisia menneisyys ja tulevaisuus ovat toisiinsa verrattuina sekä se minkä kokoisia ne ovat kokijansa suhteen. Esimerkiksi jos nuorelle menneisyys on kovin suuri osa aikaa, tällöin nuori elää menneisyydessään kiinni eikä pysty keskittymään kunnolla nykyisyyden ja tulevaisuuden tavoitteisiin ja tehtäviin. Tärkeää olisikin, että ihminen pystyisi muokkaamaan omaa käsitystään aikakokemuksista ja tutkia kuinka se vaikuttaa oman elämän rakentamiseen. Tämä auttaa ihmistä selviämään paremmin tehtävistä sekä elämäntilanteen muutoksista, joita kaikki kohtaavat elämän eri vaiheissa. (Toivonen & Kauppi 1999, 107–109.) Moni nuori voi siis elää kiinni menneisyydessään, johon kuuluu sijoituksen sekä huostaanoton pettymykset ja hän ei pysty keskittymään nykyisyyteen tai tulevaisuuden tehtäviin ja mahdollisuuksiin.

Tulevaisuusorientaatiolla viitataan tavoitteisiin sekä kiinnostuksenkohteisiin, joita nuori sisällyttää omiin tulevaisuudensuunnitelmiin. Tulevaisuudensuunnitelmat ovat konkreettisina ilmaistuja toiveita ja tavoitteita tai erilaisia tulevaisuutta koskevia tavoitteita tai niiden puutteita. Tulevaisuutta koskevat tavoitteet ja toiveet ovat tyypillinen nuoruusiän kehitystehtävä. (Lappinen 2002, 13–14.)

Monilla nuorilla kolme päätavoitetta elämälle ovat: koulutus, ura ja perhe (Seginer 2003, 3–8). Nuorilla olevat pelot liittyvät usein vahvasti näihin päätavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Varsinkin tässä tutkimuksessa keskityn siihen kuinka nuoret näkevät koulun ja sen merkityksen osana tulevaisuuden rakentamista sekä sen missä nämä nuoret näkevät itsensä viiden vuoden kuluttua. Myös sijoitettujen nuorten kohdalla erilaiset pelot ja uhkakuvat nousivat esille vastauksista. Monet nuorista vastasivat toivovansa tiettyä uraa tai mahdollista koulutuspaikkaa sekä kertoivat tulevaisuuden uhkakuista.

Tulevaisuusorientaatio on kolmiosainen prosessi ja tämä prosessi on vuorovaikutuksessa nuoren mallissa, mikä koskee hänen tulevaisuutensa muodostumista. Nämä kolme prosessia ovat motivaatio, suunnittelu sekä arviointi. Jokainen prosessi on yhteydessä toisiinsa ja jokainen näistä prosesseista on vuorovaikutuksessa maailmankuvan eri puolien kanssa.

Motivaatio ohjaa nuoren käyttäytymistä sekä toimintaa ja samalla se on osoitus nuoren tarpeista. Motivaatio viittaa nuoren tulevaisuutta koskeviin mielenkiinnon kohteisiin ja asetettuihin tavoitteisiin (Lappinen 2002, 14–15). Nuorten kohdalla hyvinkin merkityksellistä on motivaation taso koska se vaikuttaa pitkälti siihen pystyykö nuori saavuttamaan tavoitteensa. Motivaation voi jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäisessä motivaatiossa nuori on motivoitunut saavuttamaan tavoitteensa itsensä takia, eikä esimerkiksi ulkoisen syyn kuten palkkion (ulkoinen motivaatio) vuoksi.

Motivaatioon liittyy myös vahvasti nuoren omat uskomukset, kokemukset ja tavoitteet. Jotta nuori voi asettaa realistia tavoitteita, hänen tulee verrata omia motiivejaan siihen tietoon, jota hänellä on eri elämänkaaren tapahtumista sekä haasteista. Näin nuorelle muodostuu näkemys ja olettamus suunnitelmista ja omasta mahdollisuudesta hallita suunnitelmien toteutumista (Kainulainen 2012, 30–32.)

Suunnittelun tasolla nuori suunnittelee sitä, kuinka hän pääsee ja saavuttaa tavoitteensa sekä asetetut päämäärät. Suunnittelu vaihe on kolmiosainen. Ensiksi nuori muodostaa mielikuvan tavoitteestaan sekä siitä kuinka hän aikoo sen toteuttaa. Mielikuvan muodostamiseen vaikuttaa vahvasti se, kuinka nuori näkee tulevaisuuden ja minkälainen käsitys hänellä on tulevaisuuden tapahtumista. Myös nuoren omat toiveet sekä pelot ohjaavat suunnittelua, kuten myös nuoren oma henkilökohtainen historia. (Lappinen 2002, 15–17.)

Seuraavaksi nuori tekee suunnitelman siitä kuinka tavoitteen saavuttaminen tulee onnistumaan valituilla keinoilla. Tällöin nuori voi verrata erilaisia toimintoja ja miettiä mitkä auttavat häntä saavuttamaan asetetut tavoitteet parhaimmin. Kolmannessa ja viimeisessä suunnittelun vaiheessa, nuoren on aika toteuttaa suunnitelmansa. Nuoren suunnitelman toteuttamista tulee kuitenkin tarkkailla, jotta nähdään että hän etenee suunnitelman mukaan kohti tavoitteitaan (Kainulainen 2012, 32–33.)

Arvioinnin tasolla nuoren tulee arvioida asettamiaan suunnitelmia sekä tavoitteita ja sitä kuinka hyvin hän olettaa niiden toteutuvan. Tärkeää arvioinnissa ovat syy päätelmät sekä nuoren omat tunteet. Positiiviset kokemukset samankaltaisista tilanteista antavat nuorelle positiivisen kuvan mahdollisuuksista ja tämän takia nuoret uskaltavat kokeilla tällaisia tilanteita uudestaan. Negatiiviset kokemukset puolestaan aiheuttavat negatiivista ajattelua ja nuori on hyvin vastahakoinen ajautumaan samankaltaisiin tilanteisiin uudestaan. Nuori voi myös peilata omia kykyjään mahdollisuuksiinsa saavuttamaan tavoitteet sekä etenemään suunnitelman mukaan. (Lappinen 2002, 15–16.)

Tulevaisuusorientoituneen nuoren päätöksiä sekä toimintaa johtavat enemmän hänen olettamuksensa tulevaisuudesta kuin hänen kokemuksensa menneisyydestä. Tulevaisuusorientaatio voi ilmetä joko positiivisena tai negatiivisena. Positiivinen tulevaisuusorientaatio lisää nuoren kykyä sekä luottamusta oman elämänsä hallinnassa, samalla tuottaen mielihyvää. (Mikkonen 2002, 62.)

Negatiivisesta tulevaisuusorientaatiosta puhuttaessa nousee esille käsite tulevaisuusshokki, jonka Mikkonen (2000, 62–63.) kirjassaan esitteli näin: tulevaisuusshokki tarkoittaa Tofflerin (1972) mukaan tilaa, jossa yksilö kokee tulevaisuuden sekä siihen johtavat muutokset täysin hallitsemattomaksi. Tämä stressi voi johtaa lopulta yksilön

romahtamiseen. Tällöin yksilö ei pysty mukautumaan muutoksiin alkaa etsiä muita keinoja sopeutumiseen kuten kieltäytyminen, syrjäytyminen tai kiinnostumattomuus.

Nurmen (1989a) mukaan nuoren käsitykset omasta itsestään muodostavat perustan tulevaisuusorientaatiolle. Hyvä itsetunto vaikuttaa positiivisesti tulevaisuuden arviointiin ja omiin mahdollisuuksiin. Nuorella, jolla on hyvä itsetunto, on myös vahvempi käsitys siitä kuinka hän näkee tulevaisuutensa ja sen mahdollisuudet. Nuori pystyy paremmin hallitsemaan arkeen ja luottaa omiin kykyihinsä päästä tulevista esteistä yli.

Toiminta ja päätökset, joita nuoret tekevät nykyisyydessä vaikuttavat tulevaisuuteen sekä sen muodostumiseen. Nuori joutuu vastaamaan nykyisyydessä tehdyistä valinnoista sekä päätöksistä tulevaisuudessa. Tällöin on keskeistä hyväksyä kaikki se tieto niin nykyisyydestä kuin menneisyydestä, jos nuori haluaa tavoitella parempaa tulevaisuutta verrattuna nykyisyyteen. (Mikkonen 2002, 16–19.)

3.2 Maailmankuva

Maailmankuva käsitteenä on hyvin laaja ja monimerkityksinen. Maailmankuva on eräänlainen näkemys maailmasta, johon vaikuttaa ihmisen oma kulttuuri. Oma maailmankuvamme muodostuu käsityksistä sekä uskomuksista. Myös omat arvomme ohjaavat sitä, mitä pidämme tärkeänä sekä olennaisena ja mitä emme. Nuoruudessa muodostetaan hyvin usein omat käsitykset arvoista sekä ihanteista ja suhteesta ympäröivään maailmaan. Nuoret etsivät yleensä vastauksia kysymyksiin: kuka olen, mikä on paikkani omassa kulttuurissani ja yhteisössäni sekä millainen tämä maailma oikeasti on. Kysymyksiin nuoret vastaavat omien elämäkokemustensa, tietojensa ja käsitystensä kautta. Maailmankuva kuitenkin muuttuu elämän aikana erilaisten kokemusten myötä ja sen muodostuminen nähdään tietynlaisena jatkuvana kehitysprosessina (Helve 1987, 13–18.)

Tässä tutkimuksessa halusin tuoda esiin Helven (1987, 21–22) esittelemät maailmankuvan ulottuvuudet, joita on viisi: toiminnallinen ulottuvuus (harrastukset, toiminta ja elämäntavat), kulttuurinen ulottuvuus, tietoulottuvuus (tiedollinen puoli, koti, koulu, kirkko sekä muut yhteiskunnalliset instituutiot), sosiaalinen ulottuvuus (suhteet muihin ihmisiin) sekä elämyksellinen ulottuvuus. Tutkimuksessani esittelen tarkemmin kulttuu-

risen sekä elämyksellisen ulottuvuuden koska näin ne sopivimpina tutkimustani varten. Kuitenkin kaikki nämä eri ulottuvuudet sitoutuvat sekä täydentävät toisiaan maailmankuvaa tarkastellessa.

Kulttuurinen ulottuvuus koostuu nuorten omiin tämän hetken kulttuuriin liittyvistä tekijöistä esimerkiksi koulusta sekä perintönä saadusta sosiaalisesta kulttuurista esimerkiksi perheestä. Nuoret saavat tätä kulttuurillista tietoa paljon eri instituutioiden kautta ja varsinkin monilla nuorilla tämä instituutio on koulu. Nuoret tarvitsevat kulttuuriaan ja mielikuvitusmaailmaa luodessaan omaa maailmankuvaansa. Nuoret muodostavat itsenäisesti aikuisista irrallaan arvonsa omissa yhteisöissään (Helve 1987, 86–87).

Kulttuuri auttaa nuoria myös muodostamaan moraalialueita: mikä on oikein ja mikä väärin. Nuorten oma kulttuuri auttaa nuoria irtautumaan lapsuudesta ja nuorille kuuluvat erilaiset symbolit esimerkiksi pukeutumistyyli viestittää nuorelle itselleen sekä ympäristölle nuoren itsenäistymisestä. Varsinkin vertaisryhmien kulttuurin vaikutus nuoriin on suuri. Tällöin sekä oman vertaisryhmän käsitykset kuin myös laajemman yhteiskuntaan liittyvät käsitykset muokkaavat tulevaisuuskuvaa (Mikkonen 2000, 70–71).

Elämyksellinen ulottuvuus sisältää nuorten kokemuksia menneestä ja tulevasta sekä se kuinka ne ovat osa nykyisyyttä. Tässä painottuu nuoren oma tieto kyvyistään ja mahdollisuuksistaan. Myös nuoren omat motiivit ja arvot muodostuvat tavoitteiksi tulevaisuuden suunnitelmissa. Monille nuorille tulevaisuuden yksi tavoite voi olla tietty opiskelu paikka. (Helve 1987, 149–152.) Elämyksellinen ulottuvuus antaa pohjaa elämänasenteille sekä siihen kuinka suhtaudumme elämään. Myös tieto ja muut ulottuvuudet luovat perustan elämykselliselle ulottuvuudelle, jolla on suuri merkitys tulevaisuuskuvan muodostumisessa ja näin ollen myös vaikutus nuoren toimintaan. (Mikkonen 2002, 70–71.)

Helven (1987, 16–17) mukaan nuori ei halua aikuiselta valmiita tulkintoja maailmasta, vaan hän haluaa itsenäisesti rakentaa maailmankuvaansa ja suunnitella tulevaisuuttaan. Kokemusten ja sosiaalistumisen kautta jäsentynyt maailmankuva ohjaa sitä, mitä nuori odottaa tulevaisuudeltaan sekä siihen, mitä hän aikoo tehdä tulevaisuudessa. Esimerkiksi maailmankuva voi ohjata nuoren elämää seuraavin tavoin: millaisen koulutuksen hän hankkii tai kuinka tärkeä koulutus on tulevaisuuden suunnitelmien kannalta. Nuorilla on kuitenkin hyvin usein eri vaihtoehtoja sekä mahdollisuuksia, jolloin niiden käsittely ja pohdinta voivat tuntua ahdistavalta ja vaikealta.

Kun nuori näkee tulevaisuutensa negatiivisena, se tarkoittaa sitä, että nuorella ei ole suuria odotuksia. Tämä voi näkyä nuorten kielteisenä asenteena koulua ja muita instituutioita kohti sekä johtaa siihen, että nuori ei näe tulevaisuuden mahdollisuuksiaan hyvinä. Tällöin nuoren voi olla helpompi luovuttaa ja eristäytyä muusta yhteiskunnasta sekä lopulta syrjäytyä muista ja hylätä myös salaiset tavoitteensa.

3.3 Tulevaisuuskuva osana tulevaisuusorientaatiota

Yksilön mielikuvaa, käsitystä tai näkemystä tulevaisuudesta kutsutaan tulevaisuuskuvaiksi. Tulevaisuuskuva tulee maailmankuvan ulottuvuutena, jossa luodaan näkemys tulevaisuudesta nykyisyyden ja menneisyyden pohjalta. Tulevaisuuskuva heijastaa nuoren suhtautumista ja asennoitumista tulevaisuuteen sekä samalla ohjaa nuoren toimintaa sekä valintoja nykyisyydessä. Jotta nuori voisi muodostaa käsityksen tulevaisuudestaan, on nuorella oltava vahva maailmankuva nykyisyydestä. Tähän maailmankuvaan kuuluu nuoren tieto, historia, yhteiskunta, perinne, elämykset jne. (Mikkonen 2002, 63–64).

Koska kulttuurit ovat laajentuneet, kerrostuneet ja erikoistuneet vuosien varrella, nuorien on yhä vaikeampaa muodostaa kuvaa koko maailmasta niin sanallisoin kuin kuvallisoin symbolein saatikka perustuen pelkästään uskomuksiin. Tulevaisuuskuvausta puhuttaessa uskomusten merkitys on keskeinen. Koska nuorten ei ole mahdollista rakentaa tulevaisuudesta tieteellisen tiedon mukaista mallia, ovat nuorten uskomukset tulevaisuuskuvan keskeisiä rakennusosia. Nämä uskomukset perustuvat yleensä tietoon ja niistä koottuihin näkemyksiin ennemmin kuin nuoren omiin tunteisiin ja asenteisiin. (Mikkonen 2000, 68–69.)

Huostaanoton myötä nuoren tulevaisuuskuva myös muuttuu. Huostaanotto on nuorelle usein elämää mullistava kokemus ja voi jättää nuoreen syvätkin arvet. Nuoren tulevaisuuskuva muuttuu helposti negatiivisemmaksi huostaanoton myötä. Varsinkin nuoren uskomukset huostaanotosta ja mahdollisesta sijoituspaikasta antavat suunnan sille kuinka nuoren tulevaisuuskuva muuttuu. Jos nuori näkee huostaanoton positiivisena asiana hänen kohdallaan, tämä vaikuttaa hänen tulevaisuuskuvaansa myös positiivisesti. Jos nuori näkee ja ajattelee huostaanottoaan negatiivisesti ja kaipaa aikaansa ennen huostaanottoa, tämä voi vaikuttaa tulevaisuuskuvaan negatiivisesti. Nuori kuitenkin pystyy

muokkaamaan tulevaisuuskuvaansa ajan myötä mutta tarvitsee tässä apua sekä tukea, jotta pystyisi näkemään tulevaisuuden mahdollisuuksia tarjoavana.

Sijoituspaikka vaikuttaa myös tulevaisuuskuvaan. Nuori voi nähdä uuden sijoituspaikan joko hyvänä tai pahana paikkana. Jos nuoren omat kotiolot ovat olleet huonot, uusi sijoituspaikka antaa nuorelle uuden aloituspaikan. Nuori saa kodin, jossa hänen on turvallista olla ja hänestä huolehditaan. Nuori saa myös ottaa vastuuta omista teoistaan. Tämä vastuu voi olla joko hyvä tai paha asia nuoren kohdalla.

Nuori itse voi nähdä sijoituspaikan pahana paikkana, johon hänet on suljettu ja hänestä voi tuntua siltä, että hänen vapautensa on viety. Nuoren voi olla helpompi kapinoida sijoituspaikkaa vastaan, jos hän on kiinni mennessä ja kaipaa aikaansa ennen sijoitusta. Myös sijoituspaikan jatkuva vaihtelu luo nuorelle epävarmuuden tulevasta ja vahvistaa hänen negatiivista tulevaisuuskuvaansa.

3.4 Koulu tulevaisuuden osana

Koulu on vaikuttava tekijä nuoruudessa. Nuoruudessa looginen ajattelu kehittyy, mielenkiinnon kohteet muuttuvat ja ystävistä tulee entistä tärkeämpiä. Nuorelle on myös edessään koulutuksen ja uran valitseminen. Koulussa nuoria innostavat eniten ystävät, tapahtumat sekä arvosanat. Samalla koulu tarjoaa paljon haasteita nuorelle esimerkiksi: suuri määrä oppilaita, kovat vaatimukset tai uusi ympäristö. Koulussa nuori pääsee vertaamaan omia tavoitteitaan ja suunnitelmiaan muiden kanssa. Erilaiset tavoitteet koulun suhteen ohjaavat nuorta käyttämään erilaisia oppimisstrategioita, jotka voivat johtaa parempaan koulumenestykseen tai epäonnistumiseen. Näin ollen olisi tärkeää, että nuori saisi käytyä läpi onnistumiseen tai epäonnistumiseen johtaneet selitykset ja niiden avulla muokata käsitystä siitä, missä hän on hyvä ja millaisia kykyjä hänellä on. (Salmela-Aro & Nurmi 2002, 127–128.)

Onnistumisia ja epäonnistumisia läpikäydessään nuori käsittelee samalla ympäröivää maailmaa sekä sen mahdollisuuksia, vaatimuksia sekä haasteita. Näitten prosessien keskellä nuori tulee kohtamaan erilaisia tunteita kuten: ilon ja surun. Nämä tunteet vaikuttavat myös siihen kuinka nuori menettelee seuraavan tavoitteen saavuttamisessa.

Nuoruusiän yksi tärkeimpiä kehitystehtäviä ovat koulutuksen hankkiminen ja työelämään valmistautuminen. Kiinnostus erityisesti oman tulevaisuuden ratkaisuihin lisääntyy nuoruudessa. Nuoren on tehtävä keskeisiä ratkaisuja liittyen omaan tulevaisuuteen, kuten koulutukseen ja ammatinvalintaan. Tämän takia mahdolliset ja haasteet liittyvätkin pääsääntöisesti koulutukseen ja ammatinvalintaan.

Kun nuorilta yleensä kysytään elämäntavoitteista, he mainitsevat koulutuksen, ammatin, ihmissuhteet sekä tulevaisuuden perheen. Nuorten käsitykset tulevaisuudesta ovat yleensä hyvin optimistisia ja vaikeissakin elämäntilanteissa nuoret hyvin usein toivovat tavoitteidensa mukaista tulevaisuutta, vaikka uskovat, että heillä ei ole kovin hyviä mahdollisuuksia tavoittaa niitä. (Nurmi 2014, 147–155.)

Koulu on tärkeä yksittäinen nuoren elämänkulkuun vaikuttava tekijä. Opiskelu suunnitelmiin vaikuttavat yhteiskunnan mahdollisuudet, nuoren aktiviteetit, toiveet, ihmissuhteet sekä myös perhetausta. Ammattikoulutukseen ja lukiokoulutukseen vaikuttaa vahvasti koulumenestys. Ammattikouluopintoihin jatkavat yleensä nuoret, joilla on heikompi koulumenestys. Myös nuorten oma kiinnostus ja sukupuoli vaikuttavat valintoihin. Esimerkiksi pojat hankkivat koulutusta ja ammattia koskevaa tietoa tyttöjä vähemmän. (Lappinen 2002, 20–22.)

Koulun merkityksellä painotan tutkimuksessa, sitä kuinka nuoret itse näkevät koulun ja koulumenestyksen merkityksen osana tulevaisuuttaan ja sen rakentamista. Myös se kuinka positiivisesti tai negatiivisesti nuoret puhuvat ja ovat kirjoittaneet koulun merkityksestä, näkyy vastauksissa hyvin erilaisin tavoin.

Monille nuorille koulu voi olla se viimeinen asia, jota he haluavat miettiä sijoituksen jälkeen. Myös oman tulevaisuuden mahdollisuudet voivat tuntua etäisiltä tai mahdottomilta huonojen kokemusten ja surkean koulumenestyksen myötä. Kaikki menneisyyden sekä nykyisyyden pettymykset koulussa vaikuttavat vahvasti näiden sijoitettujen nuorten tulevaisuuskuvaan sekä tulevaisuusorientaatioon varsinkin koulutuksen ja mahdollisen haaveammatin suhteen.

Vastausten perusteella monet nuoret kirjoittivat koulu-unelmistaan mutta samalla mainitsivat vaihtoehdon, mikä oli täysin eriävä koulusta tai ammatista. Nuorilla oli selvästi hyvin polarisoitunut näkemys tulevaisuudesta: joko he saavuttavat asettamansa tavoit-

teet tai päätyvät syrjäytyneiksi tai pahimmissa tapauksissa kuolevat. Koulutuksella oli myös merkitystä siinä kuinka he aikovat rakentaa elämäänsä. Monien näkemysten mukaan hyvällä koulutuksella on positiivinen vaikutus elintasoon sekä siihen kuinka tasapainoiseen ja positiiviseen tulevaisuuteen nuoret aikovat pyrkiä (Mikkonen 2000, 125).

Koulutus on myös olennainen osa tulevaisuuden työllisyysmahdollisuuksia. Varsinkin nuorten kohdalla pitkäaikaistyöttömyys johtaa usein syrjäytymiseen. Täysi-ikäisyyden kynnyksellä nuorilla on usein hyvä motivaatio vielä kouluttautua ja etsiä töitä. Kuitenkin, jos aika työttömänä jatkuu pitempään erilaiset koulutuksen mahdollisuudet tulevat entistä todennäköisemmiksi. Nuoret, jotka vetäytyvät työnhausta tai koulutuksesta, ovat yleensä peruskoulun käyneitä poikia tai pitkään työttöminä olleita ja aikaisemmin opiskelemaan hakematta jättäneitä nuoria.

Syrjäytymiseen liittyvät ongelmat kasautuvat hyvin nopeasti varsinkin työttömien ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten kohdalla. Tämä ryhmä tarvitsee erilaisia viranomaisten tarjoamia muotoja esimerkiksi koulutus- ja työmarkkinavaihtoehtoja. Pahimmassa tapauksessa nuoren syrjäytyminen on yhdistelmä taloudellista, sosiaalista, terveydellistä ja koulutuksellista huono-osaisuutta sekä sulkemista osallistumismahdollisuuksien ja työ- ja asuntomarkkinoiden ulkopuolelle. Siksi kokonaisvaltainen tuki on tärkeää näille nuorille. (Helve 2002, 64–66.)

4 SIJOITETTUIJEN NUORTEN NÄKEMYKSIÄ TULEVAISUUSORIENTAATIOSTA JA KOULUN MERKITYKSESTÄ HUOSTAANOTON JÄLKEEN

Kyselyyn vastaajista neljä oli miestä ja viisi naista. Ikäjakauma oli 15-vuotiaista 17-vuotiaisiin. Huostaanotto iät vaihtelivat 11–12 vuotiaista 17-vuotiaisiin. Varsinkin väitteet käsittelen numeerisesti ja olen avannut nuorten avoimia vastauksia ja liittännyt heidän omia kommenttejaan tekstiin.

Tuloksia olen jakanut teemoittain käsiteltäviksi tutkimuskysymyksiini mukaisesti. Käsitellen ensiksi sen kuinka tulevaisuusorientaatio näkyy nuorten vastauksissa (positiivinen vai negatiivinen) sekä millaisena nuoret näkevät tulevaisuutensa. Seuraavaksi käsittelen sen, kuinka nuoret näkevät koulun merkityksen osana tulevaisuutta ja kuinka he itse suhtautuvat kouluun. Tarkastelen viimeisenä sitä onko nuorten suunnitelmat tai tavoitteet tulevaisuuden suhteen muuttuneet huostaanoton jälkeen ja sen onko heidän tulevaisuuskuvaansa muuttunut sijoituksen jälkeen positiiviseksi vai negatiiviseksi.

4.1 Nuorten näkemyksiä tulevaisuuden mahdollisuuksista ja tulevaisuusorientaatiosta

Tulevaisuusorientaatio katsottaessa, tarkkailen sitä kuinka kyselyn nuoret ovat vastanneet avoimiin kysymyksiin siitä millaisena he näkevät tulevaisuutensa, tulevaisuuden mahdollisuudet sekä sen missä he näkevät itsensä viiden vuoden päästä. Kuten mainitsin jo edellä, tulevaisuusorientaatio voidaan jakaa positiiviseen ja negatiiviseen, joten pyrin nuorten vastausten avulla havainnoimaan sitä kuinka nämä eri puolet näkyvät vastauksissa.

Kun katsoin vastauksia kysymykseen: millaisena näet tulevaisuuden mahdollisuudet? Poimin kolme vastausta, jotka viittasivat vahvimmin positiiviseen tulevaisuusorientaatioon. Kahdessa näistä vastauksissa oli kirjoitettu ”Hyvinä” ja positiivista tulevaisuusorientaatiota kannattava vastaus oli:

’Rajattomina, minusta voi tulla mitä vaan’

Kaikki nuoret, jotka kirjoittivat yllä olevat vastaukset, vastasivat myös väitteeseen: näen tulevaisuuteni positiivisena, täysin samaa mieltä (x2) ja jokseenkin samaa mieltä, mikä kertoo sen, että nuori jaksaa uskoa siihen, että hän pääsee asettamiinsa tavoitteisiin ja ehkä myös sen, että hänellä on tarkka suunnitelma sen suhteen kuinka hän aikoo päästä tavoittaa ne.

Positiivinen tulevaisuusorientaation kautta, nuori pystyy laittamaan menneet pettymykset taakseen ja kykenee suunnittelemaan sekä toteuttamaan omia tavoitteita tulevaisuutensa kannalta. Tällöin nuori myös tuntee sen, että hän pystyy omilla teoillaan muuttamaan tulevaisuuttaan ja tekemään siitä omien haaveidensa mukaisen. Nuori tarvitsee kuitenkin paljon tukea muotoillessaan tulevaisuutta sekä nuoren itse on osattava arvioida ja pohtia omia suunnitelmiaan ja tavoitteitaan kriittisesti, jotta ne ovat realistisia nuoren kannalta.

Samalla katsottaessa sitä, missä he näkevät itsensä viiden vuoden päässä moni vastaus liittyi selkeästi tulevaisuuden koulutuksen ja ammatin haaveisiin:

”Laatimassa tämän kaltaista kyselyä TAMKin sosiologin opintojen päätteeksi.”

”kokkina”

”olen ammattikoulussa”

Tästä huomaa kuinka koulutus ja ammatin hankkiminen kuuluu nuorten tulevaisuuden rakentamiseen sekä siihen, kuinka nuoret sukupolvesta katsomatta pitävät koulutusta sekä ammattia tärkeänä tulevaisuutta varten ja se on osa niin sanotusti onnellista elämää. Nuoren voi olla myös helpompi ajatella tulevaisuutta miettien koulua ja mahdollista ammattia. Näissä vastauksissa siis näkyy koulu osana nuoruuden kehitystehtävää, jolloin nuori asettaa tavoitteita liittyen kouluun sekä tulevaisuuden ammattiin.

Nuori myös ohjaa elämäänsä asettamalla tavoitteita, kehittämällä suunnitelmia ja strategioita päästäkseen tavoitteisiin ja arvioimalla toimintansa tuloksellisuutta. Nuori asettaa tavoitteensa vertailemalla motiiviaan ympäristön mahdollisuuksiin ja rajoituksiin. Nämä mahdollisuudet sekä rajoitukset vaikuttavat myös nuoren suunnitelmiin. (Salmela-Aro & Nurmi 2002, 22–23.) Kun nuori huomaa ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja pystyy hyväksymään myös sen aiheuttamat haasteet nuoren on helpompi aloittaa omien tavoitteidensa saavuttaminen.

Vastauksia läpi käydessä yksi vastaus liittyi enemmän omaan elämään omassa asunnossa, viiden vuoden kuluttua ja vaikka tulevaisuuden suunnitelmiin ei liittynyt koulu tai työ, nuori näki tulevaisuuden mahdollisuudet hyvinä ja vastasi:

”asunnossa lemmikkini kanssa”

Tästä vastauksesta voisi päätellä, ettei vastaajalla ole selvä kuvaa siitä mihin aikoo pyrkiä esimerkiksi koulutuksen tai ammatin suhteen, vaan näkee itse tärkeämpänä oman kodin ja rauhallisuuden, toivon mukaan lemmikin kanssa, mutta samalla täytyy muistaa syrjäytymisen mahdollisuus ilman koulutusta tai ammattia. Vastauksessa näkyy myös nuoren motivaatio siitä, mihin hän aikoo pyrkiä, mikä tässä tapauksessa on poikkeava muiden vastauksista mutta samalla vastaajan muita vastauksia katsellessa hän näkee tulevaisuuden mahdollisuudet hyvinä ja hän suhtautuu tulevaisuuteen yleensäkin positiivisesti vastauksissa, joten positiivinen tulevaisuusorientaatio ei tarkoita ainoastaan tulevaisuuden näkemistä koulussa tai unelma työssä vaan se voi olla omassa asunnossa lemmikin kanssa.

Myös vastauksia, jotka putoavat positiivisen ja negatiivisen tulevaisuusorientaation väliin löytyi. Näissä vastauksissa näin vastaajien epävarmuuden tulevaisuutta ajatellen sekä sen, kuinka epävarmaa näiden vastaajien elämä on voinut olla, mikä vaikuttaa myös tulevaisuuteen. Esimerkki vastauksina kysymykseen millaisena näet tulevaisuuden mahdollisuudet oli:

”Than kivana, ainakin jos olis paremmat arvosanat päättötodistuksessa ja pääsisin kivalle alalle opiskeleen.”

”no jos nyt vaan jaksais vastoin käymisistä huolimatta koulua niin melko hyvät mahdollisuudet.”

”jos arvosanat nousevat, hyvinä”

Epävarmuudesta tulevaisuuden suhteen kertoo myös se, kuinka he vastasivat väitteisiin: näen tulevaisuuteni positiivisena ja näen tulevaisuuteni negatiivisena. Kaksi nuorista vastasi molempiin väitteisiin: ”ei samaa, eikä eri mieltä” ja toiset kaksi ensimmäiseen: ”jokseenkin samaa mieltä”, sekä jälkimmäiseen: ”jokseenkin eri mieltä”. Näissä nä-

kyy tulevaisuuden arvaamattomuus sekä se kuinka haastavaa tulevaisuutta on suunnitella etukäteen, kaikesta kerätystä tiedosta riippumatta.

Samanlainen epävarmuus näkyi jatkuvan myös muissa nuorten vastauksissa. Viiden vuoden päästä kysymyksessä kaksi nuorta näkivät itsensä joko tavoitteet saavutettuina aikuisina tai kaikki oli mennyt päinvastaisesti.

''Hyvä työ, koti, poikaystävä ja kavereita TAI kaljaa juomassa ilman kotia, poikaystävää, rahaa, perhettä ja kavereita''

''tällä hetkel kyllä vaikee sanoo joko korkeakoulussa josai tai ojassa makaamassa :/ katsotaan.'''

Tai- vastauksista näkyy nuoren epävarmuus tulevasta ja siitä pystyykö nuori saavuttamaan tavoitteensa. Näistä vastauksista voi nähdä menneisyyden sekä nykyisyyden pettymykset ja vaikeudet, mitkä saattavat luoda negatiivisia ajatuksia tulevaisuutta ajatellessa sekä muistuttaa nuoria siitä kuinka monia vastoinkäymisiä he ovat joutuneet käymään läpi. Monet nuoret saattavat lannistua ajatellessaan, että tulevaisuudessa joutuu käymään läpi yhtä paljon esteitä kuin ennen ja tämä voi luoda uhkaavan pilven omien tavoitteiden ylle. Myös koulutus ja työelämään sijoittuminen on suuri haaste nykypäivän nuorille ja se yleensä aiheuttaa haasteita.

Näillä nuorilla on kuitenkin motivaatiota yrittää päästä tavoitteisiinsa ja motivaation on sanottu ennustavan ihmisen myöhempää elämäntulkua. Esimerkiksi kiinnostus perhettä, lapsia tai työtä kohti ennustaa tapahtumia näillä elämänalueilla. Tavoitteet kuitenkin muuttuvat elämän aikana. Yleisempiä syitä tavoitteiden muutokselle ovat haasteet sekä muutokset elämänsiirtymissä ja toiseksi, kun henkilö kohtaa vastoinkäymisiä tavoitetta saavuttaessa, hän usein muokkaa tavoitettaan uudelleen (Salmela-Aro & Nurmi 2002, 61-62).

Tavoitteiden muokkaaminen nuoren kannalta voi olla jo pelkästään yksi pettymys. Tällöin nousee esille nuoren oma motivaatio suunnitella ja arvioida päämääriään. Nuoren tulisi suhtautua positiivisesti mutta samalla kriittisesti omia tavoitteitaan kohti ja samalla miettiä hänelle sopivimpia tapoja toteuttaa ne. Vastoinkäymisten ja epäonnistumisien ohella nuori tarvitsee positiivista kannustusta ja onnistumisen elämyksiä, jotta hän jaksaa muokata sekä korjata tavoitteitaan ja suunnitelmiaan.

Negatiivista tulevaisuusorientaatiota tutkiessani katsoin sitä kuinka negatiiviseen sävyyn nuoret puhuivat tulevaisuudesta sekä sen mahdollisuuksista. Suoraan negatiivisen tulevaisuusorientaation liittyviä kommentteja löytyi kaksi. Vastauksina kysymykseen: millaisena näet tulevaisuutesi mahdollisuudet, oli:

''joudun mielisairaallaan jos en pääse täältä helvetistä poi, en ikinä suosittelen tätä kenellekään, asuisin kadulla kuin täällä ja homehtua''

Tässä vastauksessa paistaa läpi nuoren tyytymättömyys kohti sijoituspaikkaa ja huostaanottoa. Tälle vastaajalle sijoitus on voinut olla kova paikka, jota hän ei ole päässyt vielä käsittelemään. Tällainen suuri pettymys on aiheuttanut sen, että hän ei pysty miettimään tulevaisuuden mahdollisuuksia tai mahdollista kotia, työtä tai koulua, koska on itse vielä kiinni menneessä sekä nykyisyydessä ja niiden aiheuttamissa pettymyksissä.

Negatiivisen tulevaisuusorientaation pystyi myös havaitsemaan siitä kuinka vastaajat näkivät oman tulevaisuutensa. Esimerkiksi yksi poika, joka vastasi näkevänsä tulevaisuuden mahdollisuudet huonoina, vastasi myös väitteiden kohdalla, että hän on samaa mieltä siitä, että näkee tulevaisuutensa negatiivisena ja täysin eri mieltä siitä, että näkee tulevaisuutensa positiivisena.

Samalla vastaajalla negatiivisuus omaa tulevaisuutta kohti näkyi myös hyvin jyrkästi tässä vastauksessa: Missä näet itsesi viiden vuoden päästä?

''hautausmaalla''

Tällainen vastaus kertoo siitä, että nuori ei näe tulevaisuutensa mahdollisuuksia kirkkaasti tai ollenkaan. Nuori on omalla tavallaan luovuttanut ja alkaa vetäytyä muusta yhteiskunnasta pois ja näkee tällöin oman tulevaisuutensa olevan ''hautausmaalla'', ellei hän saa jostain apua ja tukea omaan arkeensa sekä elämänhallintaansa.

Negatiivisessa tulevaisuusorientaatiossa nuori ei pysty tai halua suunnitella omaa tulevaisuuttaan, koska hänellä on niin paljon huonoja kokemuksia menneestä ja nykyisyydestä. Nuoresta voi tällöin tuntua siltä, että kaikki mitä hän aikoo tehdä, tulee päätty-

mään huonosti, kuten kaikki edellisetkin suunnitelmat. Näin ollen nuorella ei riitä motivaatio uuden suunnitelman laatimiseen tai toteuttamiseen.

Vastauksissa positiivinen tulevaisuusorientaatio näkyi selvimmin kolmessa vastauksessa, joissa vastaajat uskoivat, että heillä on tulevaisuuden kannalta hyvät mahdollisuudet ja näkevät myös tulevaisuutensa positiivisena. Vain yhdestä vastauksesta nousi esiin täysin negatiivinen suhtautuminen kohti omaa tulevaisuutta ja sen mahdollisuuksia. Loput vastaajista jäävät näiden kahden suunnan väliin ja toivottavasti he pystyvät rakentamaan oman tulevaisuutensa positiivisempaan suuntaan.

4.2 Nuorten mielipiteitä koulusta ja sen merkityksestä

Nuorelle koulu voi olla se paikka, jossa hän viihtyy ja haluaa pärjätä, jotta saisi rakennettua itselleen paremman tulevaisuuden. Toisille koulu on se inhottava asia, jota ei edes halua miettiä osana tulevaisuuttaan. Koulutus on keskeinen osa nuorten hyvinvointia ja on paras tae työelämään, sosiaalisiin suhteisiin, hyvään terveyteen ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Sijoitettu nuori joutuu usein vaihtamaan koulua sijoituksen yhteydessä, mikä on nuorelle haastava tilanne. Hänen täytyy sopeutua uuteen ympäristöön ja ihmisiin nopeasti, saadakseen elämänsä takaisin hallintaan.

Tässä kappaleessa käyn läpi koulun merkitykseen liittyviä vastauksia ja sekä, sitä kuinka kyselyn nuoret näkevät koulun sekä koulussa pärjäämisen. Koulutuksen hankkiminen on tärkeä osa nuoren tulevaisuutta, jotta nuori saisi mahdollisimman hyvät mahdollisuudet työelämään sekä tulevaisuuteen.

Koulun merkityksestä kysyttäessä vastauksissa näkyi selvää eriävyyttä sen suhteen, ketkä pitivät koulun merkitystä olennaisena tulevaisuuden kannalta ja ketkä eivät nähneet koululla olevan osaa heidän tulevaisuudessaan.

''Koulussa ei ole mitään järkeä''

''No onhan se tärkeää käydä koulua että pääsee haluamaansa ammattiin. Itse näen sen merkityksellisempänä kuin minkään muun asian tällä hetkellä.''

Koulun suhteen vastaukset siis vaihtelivat hyvin usein ja varsinkin kahden pojan vastauksista nousi esiin suuri negatiivisuus kohti koulua. Kaksi muuta poikaa taas näkivät koulun olevan mahdollisuus päästä haluamaansa kouluun tai ammattiin. Tässä on seuraavaksi kaksi esimerkkiä poikien vastauksista liittyen koulun merkitykseen tulevaisuuden kannalta ja siitä kuinka erilaisia ne voivat olla:

''koulu=lukio=yliopisto''

''ei ole mitään järkeä''

Poikien vastausten kohdalla erot olivat suuremmat kuin tyttöjen. Varsinkin näiden kahden negatiivisesti vastanneiden pojan kohdalla näkyy myös se, että he eivät halua koulun olevan osa heidän tulevaisuuttaan ja näkevät, että koulussa ei ole mitään järkeä, vaikka pelkän perusasteen koulutuksen avulla työmarkkinoilla pärjääminen on yhä vaikeampaa. Tämä negatiivisuus kohti koulua voi johtua siitä, että he eivät omasta mielestään tarvitse koulua tai halua käydä sitä koska heillä on omasta mielestään jo tarpeeksi muuta ajateltavaa sekä tekemistä. Koulun negatiivisuus voi olla myös osa nuoruuden kapinointia.

Tytöt näkivät koulun merkityksen tärkeänä tulevaisuutta ajatellen, vaikka samalla myönsivät, että koulun käynti on rankkaa. Vastauksista kävi myös ilmi, kuinka koulun rankkuudesta huolimatta, he yrittävät jaksaa sekä menestyä oman jaksamisensa mukaan:

''koulua pitää käydä, saada hyviä arvosanoja mutta välillä se ei onnistu vaikka haluaisiki.''

Vastaajista noin kolmasosa on tyytyväisiä/jokseenkin tyytyväisiä omiin arvosanoihinsa tällä hetkellä, kun taas noin kaksi kolmasosaa vastaajista eivät ole/ eivät jokseenkin ole tyytyväisiä omiin kouluarvosanoihinsa. Neljä yhdeksästä on kuitenkin omien sanojensa mukaan motivoitunut opiskeluun, kun kaksi yhdeksästä ei osaa sanoa motivaation tasoon ja kolme muuta vastaajaa ei ole motivoitunut ollenkaan opiskeluun. Neljä yhdeksästä nuoresta näkevät koulun käynnin selvästi myös osana tulevaisuuttaan.

Hyvä koulumenestys ja motivaatio ovat yhteydessä sisäiseen motivaatioon. Tällöin nuori itse haluaa oppia ja pärjätä koulussa koska pitää koulutusta tärkeänä osana tulevaisuutta. Sisäinen motivaation kautta nuori asettaa tavoitteita, jotka ovat lähtöisin hänen

omista tarpeistaan ja haluistaan, toisin kuin ulkoisessa motivaatiossa, jossa nuoren tavoitteet voivat tulla ympäristöstä tai esimerkiksi ystäväpiiristä.

Kun kysyttiin siitä, mikä koulussa on hyvää, vain kolme pojista ei keksineet mitään vaan vastasivat: ”ei mikään” tai ”huonoa kaikki”. Lopuista vastauksista pystyi päättämään, että nuoret pitivät koulussa ystävistään, opetuksesta ja siitä, että pääsee tekemään erilaisia asioita.

” oppii asioita, kaverit, oman tulevaisuuden luominen ”

Nuoret, jotka eivät löytäneet koulusta, mitään hyvää vastasivat seuraavaan kysymykseen: mikä koulussa on huonoa, yleisesti ”kaikki”. Tällainen huono asennoituminen koulua kohti voi osittain johtua nuoruuden uhmasta tai sitten siitä, että huostaanoton jälkeen nuori ei halua enää aloittaa uudelleen uudessa koulussa. Näitä kokonaan negatiivisia vastauksia ei onneksi ollut kuin nämä kaksi miespuolista vastaajaa. Muissa vastauksissa koulusta löydettiin hyviä puolia mutta samalla tuotiin esiin tasapuolisesti myös koulun huonoja puolia. Koulun huonoista puolista mainittiin koulun rankkuus, kiusaaminen, isot luokkakoot ja vanhentuneet säännöt.

”opiskelun rankuus”

Yli puolet vastaajista kertoi, että heidän koulumenestyksensä on joko huonoa tai surkeaa ja vain kolme vastaajista sanoi, että heidän koulumenestys on hyvää tai muuttunut paremmaksi. Kuitenkin huono koulumenestys ei suoraan vaikuta nuorten negatiiviseen suhtautumiseen koulua kohti, vaan puolet nuorista, jotka kertoivat heidän koulumenestyksen olevan surkea, sanoivat myös positiivisia asioita koulusta ja sen tärkeydestä. Monelle nuorelle menestyminen koulussa ei ole pelkästään tärkeää, vaan monet nuorista haluaa, että koulussa on kavereita ja kivaa, koska he silloin tuntevat kuuluvansa johonkin.

Koulu on: ” hauskaa ja välillä ahdistavaa, vaihtelevaa. ”

”ajoittain raskasta, mutta tärkeää ja pakko käydä läpi. ”

Neljän vastaajan mukaan heidän koulumenestyksensä sijoituksen jälkeen on muuttunut paremmaksi. Voi olla, että sijoituksen myötä nuori on saanut lisää otetta kouluun ja ylimääräiset häiriötekijät ovat jääneet taka-alalle.

”Vanhassa koulussani minua kiusattiin, eikä minulla ollut yhtään kavereita. Sijoituksen jälkeen koulu vaihtui ja nyt se menee hyvin.”

Kaksi näkivät koulumenestyksensä muuttuneen huonompaan suuntaan ja yksi vastaajista kertoi, että ei käy tällä hetkellä koulua ollenkaan. Varsinkin yhdestä vastauksesta nousi esiin koulun rankkuus ja vaikeus keskittyä koulun käyntiin muiden häiriötekijöiden takia. Häiriötekijöinä nuoret esimerkiksi kokivat: suuren ihmismäärän ja kiusaamisen.

” mietin liikaa, vaikea keskittyä, ei ole voimia yrittää.”

Yhdestä vastauksesta kävi ilmi sijoituksen negatiivinen vaikutus koulun kannalta. Vastaaaja on joutunut vaihtamaan koulua jo seitsemän kertaa ja on juuri aloittanut uudessa paikassa. Vastauksesta nousi esiin kuitenkin suuri positiivinen motivaation taso, koska vastaaja haluaa parantaa koulumenestystään ja on hyvin varma siitä että tulee myös onnistumaan.

”Arvioin että keskiarvoni laskee jouluna vähän mutta pyrin nostamaan sitä sitten keväällä (ja nyt)”

Koulunkäynti sijoituksen jälkeen voi tuntua vaikealta asialta. Uusi ympäristö, koulu ja ihmiset saattavat aiheuttaa nuorelle ylimääräistä stressiä ja uupumusta arjen keskellä. Alku on aina haastava uudessa paikassa ja silloin nuori tarvitsee omia voimiaan sekä vahvuuksiaan koulun käynnissä. Uusi koulu voi myös samalla olla uusi mahdollisuus pärjätä paremmin, kuten edellä mainittu sijoitettu nuori kertoi, että häntä oli kiusattu edellisessä koulussa mutta nyt menee paremmin. Koulussa olisikin tärkeää ottaa uusi nuori vastaan aidosti kuunnellen ja käydä hänen kanssaan läpi kouluasioita koskevat haasteet.

Vastauksia katsoessa positiivista on huomata, että vain kaksi vastaajista suhtautuu kouluun hyvin negatiivisesti kun taas muut vastaajat näkevät koulussa myös hyviä puolia varsinkin tulevaisuutta ajatellen. Myös se, että jopa neljä vastaajista kertovat olevansa

hyvin motivoituneita koulunkäyntiin, vahvistaa sitä näkökulmaa, että koulu on monille nuorille iso osa tulevaisuuden rakentamista.

4.3 Nuorten näkemyksiä omasta tulevaisuuskuvastaan

Nuorten tulevaisuuskuvaa tutkiessani kiinnitin huomiota sijoitusta ja tulevaisuuskuvaa koskeviin väitteisiin sekä siihen kuinka nuorten suunnitelmat olivat muuttuneet sijoituksen myötä. Nuoren tulevaisuuskuva muotoutuu jatkuvasti nuoren kohdatessa uusia haasteita ja tehtäviä. Näin ollen nuoren kohdatessa huostaanotto, hän joutuu miettimään tavoitteitaan sekä arvioimaan suunnitelmia uudestaan. Nuorille huostaanotto tai sijoitus voi antaa uuden mahdollisuuden tai viedä nuorelta unelmia.

Vastaajista neljä oli sitä mieltä, että heidän tulevaisuuskuvansa muuttuivat negatiivisemmaksi sijoituksen myötä. Ja näistä vastaajista kolme kaipasivat aikaansa ennen sijoitusta sekä eivät olleet tyytyväisiä nykyiseen sijoituspaikkaansa. Negatiivisuus näkyi myös nuorten vastauksissa kysyttäessä tulevaisuuden suunnitelmien muuttumisesta:

”en halua ikinä palata tänne helvettiin missä käyttäydytään nuoria kohtaan paskasta.”

Tämä nuori on itse joutunut laitoskierteeseen, johon hän ei ole tyytyväinen. Negatiivinen suhtautuminen laitosta kohti vaikuttaa nuoren tulevaisuuskuvaan huonosti. Nuori on saanut negatiivisuutta vahvistavaa tietoa sijoituksestaan ja kaipaa aikaansa ennen sijoitusta hyvin vahvasti. Tässä tapauksessa tyytymättömyys omaa huostaanottoa ja sijoitusta kohti on myös vaikuttanut hänen tulevaisuuskuvaansa negatiivisesti.

Tulevaisuuden suunnitelmista kysyttäessä muutama nuori oli myös vielä hieman epävarma siitä, aikovatko pitää kiinni aikaisemmista suunnitelmista vai muuttaa niitä. Vaikka vastaaja itse ei ole tyytyväinen sijoituspaikkaansa ja hän ei osaa sanoa kaipaako hän aikaansa ennen sijoitusta. Tällainen epävarmuus sekä tyytymättömyys näkyvät myös tulevaisuuden suunnitelmien epävarmuutena:

”No olin 8. luokalla tähtäämässä lukioon kun taas ennen siotusta en käynyt juuri ollenkaan koulussa. Nyt 9. luokalla en enään ole aivan varma mitä aijon tehdä ☺”

Vastaajista vain kaksi näkivät tulevaisuuskuvansa muuttuneen positiivisemmaksi sijoituksen myötä. Samalla he kertoivat, että eivät kaipaa aikaansa ennen sijoitusta ja olevansa tyytyväisiä tämän hetken sijoituspaikkaansa. Tulevaisuuden suunnitelmista kysyttäessä he kertoivat, että joko heidän suunnitelmat eivät ole muuttuneet mitenkään sijoituksen jälkeen tai ne ovat muuttuneet ihan hyväksi. Näissä vastauksissa vastaajat ovat nähneet sijoituksen sekä huostaanoton enemmän uutena mahdollisuutena ja he ovat saaneet positiivisemmän kuvan tulevaisuudestaan. Esimerkkinä nuoren vastaus, siitä kuinka hänen tulevaisuuden suunnitelmat muuttuivat sijoituksen jälkeen:

”ei juurikaan. Paikkakunta jossa lukion suoritan muuttui ei muu.”

Kolme vastaaja eivät osanneet sanoa, onko heidän tulevaisuuskuvansa muuttunut positiivisemmaksi vai negatiivisemmaksi sijoituksen jälkeen. Heistä vain yksi kertoi kaipaavansa aikaa ennen sijoitusta, kun kaksi muuta ei osannut sanoa kaipaavatko aikaansa ennen sijoitusta vai eivät. Myös tyytyväisyydestä nykyiseen sijoituspaikkaan he olivat vastanneet, että eivät osanneet sanoa. Tulevaisuuden suunnitelmat heillä ei ole ”juurikaan muuttunut” sijoituksen jälkeen.

Nuorten tulevaisuuskuvia katsoessa esiin nousi eniten se kuinka vastaajista jopa neljä kertoi, että heidän tulevaisuuskuvansa oli muuttunut negatiivisemmaksi sijoituksen jälkeen kun vain kaksi vastaajista kertoi sen muuttuneen positiivisemmaksi. Tähän vastukseen vaikuttaa myös kaipaako nuori aikaansa ennen sijoitusta ja onko hän tyytyväinen omaan sijoituspaikkaansa. Negatiivinen suhtautuminen näitä kahta kohti vaikuttaa siis hyvin voimakkaasti siihen kuinka nuoren tulevaisuuskuva muuttuu.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastauksista nousi esiin kolme vastausta, mitkä kannattivat positiivista tulevaisuusorientaatiota ja näissä vastauksissa nuoret myös uskoivat oma tulevaisuutensa mahdollisuuksiin. Näillä nuorilla positiivinen tulevaisuus koostui hyvästä työstä, koulutuksesta sekä mahdollisesta perheestä. Kun nuori jaksaa uskoa omiin mahdollisuuksiinsa ja tulevaisuuteensa, hän omaa positiivisen tulevaisuusorientaation, mikä lisää nuoren kykyä sekä luottamusta hänen oman elämänsä hallinnassa ja samalla tuottaa mielihyvää nuorelle (Mikkonen 2002, 62).

Vain yhdestä vastauksesta nousi esiin täysin negatiivinen suhtautuminen kohti omaa tulevaisuutta ja sen mahdollisuuksia. Sama nuori oli myös hyvin negatiivinen muissa kyselyn kohdissa. Oli hyvin surullista nähdä kuinka nuori voi nähdä tulevaisuutensa täysin tyhjänä ja yksinäisenä. Myös Nurmen ja Nuutisen (1987, 66–68) tutkimuksessa kävi ilmi, että 7 % nuorista suhtautui omaan tulevaisuuteensa pessimistisesti. Tämä korostaa teoriaa, minkä mukaan nuorella ei ole kovin suurta kykyä hallita arkeaan ja tämä tuottaa hänelle enemmän mielipahaa kuin hyvää. Tämä negatiivinen tulevaisuusorientaatio johtaa helposti nuoren vetäytymiseen sekä syrjäytymiseen muusta yhteisöstä.

Loput vastaajista jäivät positiivisen ja negatiivisen tulevaisuusorientaation väliin. Heidän vastauksistaan näkyi toivo kohti parempaa tulevaisuutta ja he uskoivat omiin mahdollisuuksiinsa, jos vain pääsevät uhkakuvistaan kuten koulun rankkuudesta yli. Näillä vastaajilla on menossa aika, jolloin he muokkaavat omaa maailmankuvaansa. Esimerkiksi Helven (1987, 16–17) mukaan nuori haluaa itsenäisesti rakentaa omaa maailmankuvaansa ja suunnitella tulevaisuuttaan. Erilaisten kokemusten ja sosiaalistumisen kautta maailmankuva muokkautuu ja ohjaa sitä, mitä nuori odottaa tulevaisuudeltaan sekä sitä, mitä hän aikoo tehdä tulevaisuudessaan. Näillä nuorilla, jotka ovat hieman epävarmoja onnistuvatko he tulevaisuuden suunnitelmissa, on menossa maailmankuvan muokkaamisvaihe sijoituksen tai huostaanoton jälkeen ja näin ollen he arvioivat elämänsä sekä suunnitelmiaan uudestaan.

Vastauksia tutkiessa nuoret, jotka suhtautuvat koulun käyntiin positiivisesti ja näkevät koulun merkityksen olennaisena osana tulevaisuutta haaveilevat tulevaisuudessa hyvästä työstä tai koulutuspaikasta. Vastaajilla olevat epävarmuudet tulevaisuuden suhteen

johtuvat koulun käynnin rankkuudesta ja etenkin siitä jaksavatko he itse käydä koulua ja parantaa koulumenestystä. Tällöin nousee esille nuorten oma motivaatio ja vahvuudet, joita nuori koettaa käyttää saavuttaakseen tulevaisuuden tavoitteet sekä se kuinka paljon nuori itse jaksaa uskoa itseensä ja siihen, että hän pystyy saavuttamaan tavoitteensa.

Vastaajista viisi kertoi, että heidän koulumenestyksen olevan surkeaa, mutta heistä vain kaksi suuntautui kouluun negatiivisesti. Joten huono koulumenestys ei suoraan vaikuta koulun negatiivisuuteen ja siitä välittämättä jättämiseen. Kaksi muuta vastaajaa kertoivat koulumenestyksen muuttuneen parempaan tai olevan vaihtelee, kun taas kaksi muuta kertoivat koulumenestyksensä olevan hyvää. Tyytyväisyys omaan koulumenestykseen tai halu sen parantamiseen näkyi myös motivaationa kohti koulun käyntiä sekä positiivisena suhtautumisena kohti koulua ja sen merkitystä ajatellen tulevaisuutta.

Mitä positiivisemmin vastaajat suhtautuivat koulun merkitykseen ja siinä pärjäämiseen, sitä positiivisempina he näkivät oman tulevaisuutensa mahdollisuudet. Tästä voi siis päätellä, että nuoret näkevät koulun merkityksen suurena ajatellen tulevaisuuttaan ja sen mahdollisuuksia. Hyvä koulumenestys tarkoittaa parempia mahdollisuuksia päästä unelma koulutukseen tai työhön. Nuorten vastauksia katsoessa heidän mukaansa hyvä koulutus ja koulussa pärjääminen johtavat positiiviseen tulevaisuuteen kuten myös Mikkonen (2000, 125) totesi, että koulutuksella on positiivinen vaikutus tulevaan elintason sekä siihen kuinka tasapainoiseen ja positiiviseen tulevaisuuteen nuoret aikovat pyrkiä.

Koulukotioppilaista tehdyssä tutkimuksessa sijoitetuilta nuorilta kysyttiin missä he näkevät itsensä tulevaisuudessa. Jopa 44 % vastanneista kertoi koulun olevan suuri osa tulevaisuuttaan (Näsänen & Rautava 1998, 39–40). Kuten myös tässä tutkimuksessa noin puolet vastanneista näki koulun osana tulevaisuuttaan ja onnellista elämää. Erilaisen näkökulman tuo Nurmen ja Nuutisen (1987, 66–68) tutkimus suomalaisten nuorten tulevaisuuskäsityksistä, tutkimuksen mukaan nuorista jopa 70 % näki tulevaisuutensa olevan koulutuksen ja mahdollisen työn parissa. Näistä eri tuloksista voi siis päätellä, että sijoitetut nuoret ovat epävarmempia koulunkäyntinsä suhteen ja suurempi osa heistä ei näe koulua osana omaa tulevaisuuttaan.

Muutamalla nuorella, vastauksia katsoessa, on hyvin polarisoitunut käsitys siitä missä hän on viiden vuoden päässä: joko hän on jaksanut käydä koulua ja saanut haluamansa

koulutuksen ja uran tai hän on epäonnistunut, eikä ole päässyt haluamiinsa tavoitteisiinsa. Tällainen epävarmuus näkyi nuorten muissa vastauksissa, mitkä koskivat tulevaisuuden mahdollisuuksia ja suunnitelmia. Näissä tilanteissa nuori on alkanut suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan sisäisten motivaatioidensa kautta mutta samalla arvioi sitä onko hänen mahdollista saavuttaa nämä suunnitelmat. Näissä tilanteissa, nuori ei ole vielä pystynyt käsittelemään kaikkia edellisiä epäonnistumisia tai hän on itse vielä kiinni menneessä tai nykyisyydessä, jolloin hän ei pysty suuntamaan ajatuksiaan ja suunnitelmiaan kohti tulevaa ja näkee samalla tulevaisuutensa yllä uhkakuvia, mitkä voivat johtaa epäonnistumiseen (Toivonen & Kauppi 199, 107–108).

Katsoessa poikien vastauksia, heidän joukkonsa oli selvästi jakaantunut kahtia vastausten sävyn mukaan. Kaksi pojista suhtautui kouluun sekä sijoitukseen hyvin negatiivisesti ja he eivät pystyneet keksimään mitään hyvää sanottavaa koulusta tai sen merkityksestä tulevaisuuden kannalta. Samalla he kokivat huostaanoton negatiivisena kokemuksena, minkä takia he suhtautuivat omaan tulevaisuuteensa ja sen mahdollisuuksiin myös negatiivisesti. Ja varsinkin toinen pojista näki tulevaisuutensa myös hyvin synkkänä sanoessaan, että hän on viiden vuoden päästä ”hautausmaalla”. Tämä vastaus toi esiin todella negatiivisen tulevaisuusorientaation ja tällöin nuori on omalla kohdallaan käynyt läpi tulevaisuushokin, minkä seurauksensa nuori ei ole kiinnostunut mistään ja vetäytyy yhä kauemmaksi yhteisöstä.

Tytöistä kaikki mainitsivat tulevaisuuteensa kuuluvan ainakin hyvän työn ja koulutuksen, myös oma perhe ja koti nousivat esille kolmesta vastauksesta. Nämä vastaukset tukevat Seginerin (2003, 3–8) teoriaa siitä, että nuorilla on kolme päätavoitetta elämälle ja ne ovat: koulutus, ura ja perhe. Perheen perustaminen on myös aikuistumisen yksi kehitystehtävä ja osa onnellisen elämän rakentamista. Kaikki tytöt pitivät koulua ja sen käyntiä tärkeänä, vaikka se on välillä rankkaa ja tuntuu siltä, että aina ei jaksaa. Koulu kuitenkin on nuorille se paikka, mikä ohjaa heitä kohti jatkokoulutusta ja uraa.

Tyttöjä ja poikia vertaillen, en pysty sanomaan, että heidän välillään olisi suuria eroja. Ainoastaan kahden pojan negatiiviset vastaukset erosivat kaikkien muiden vastauksista eniten, tukien teoriaa negatiivisesta tulevaisuusorientaatiosta. Tästä voi siis päätellä, että nuoret sukupuoleen katsomatta, näkevät koulun merkityksellisenä ajatellen tulevaisuutta ja sen mahdollisuuksia, he suuntautuvat myös tulevaisuuteensa positiivisemmin kuin nuoret, jotka eivät pidä koulusta tai näe sillä olevan merkitystä tulevaisuuden kannalta.

Katsoessani nuorten huostaanotto ikä, nuorimmat ovat olleet 11–12-vuotiaita, huostaanoton tapahtuessa ja heillä on nyt kulunut muutama vuosi huostaanotosta. Vanhin huostaanotto ikä oli 17 vuotta ja vastaaja itse oli myös 17 kyselyn aikana. Varsinkin tämän 17-vuotiaan vastauksista näkyi selvästi negatiivisuus kohti koulua, sijoitusta sekä omaa tulevaisuutta. Tässä tapauksessa syynä on se, että tämä nuori on vasta käynyt läpi huostaanoton prosessina ja on edelleen pettynyt sekä vihainen omasta tilanteestaan. Tämä pettymys on johtanut siihen, että tämän nuoren tulevaisuuskuva on hyvin negatiivinen tällä hetkellä.

Vastanneista nuorista jopa yksi kolmasosa ei ollut tyytyväinen omaan sijoituspaikkaansa ja melkein puolet vastanneista kaipasi aikaansa ennen sijoitusta. Samanlainen sijoituksen vastustaminen ja siihen negatiivinen suuntautuminen näkyi koulukotiin sijoitettujen nuorten kohdalla, joista runsas puolet kertoi vastustaneensa sijoitusta (Näsänen & Rautava 1998, 22–24). Näistä tuloksista huomaa sen kuinka suuresta asiasta huostaanotossa ja sijoituksessa on kyse. Nuori tarvitsee aikaa miettiäkseen mitä tämä tarkoittaa esimerkiksi hänen tulevaisuuttaan ajatellen.

Tutkiessani vastauksia huomasin, että ne nuoret, joilla huostaanotosta on iän mukaan kulunut jo pidemmän aikaa, näkyy se kuinka he suhtautuvat tulevaisuuttaan kohtaan positiivisemmin ja uskovat omiin mahdollisuuksiinsa ja näkevät tulevaisuuskuvasa positiivisena. He ovat tottuneet uuteen ympäristöön ja arkeen laitoksessa ja he pystyvät pohtimaan huostaanoton muitakin puolia kuin vain negatiivisia. Esimerkkinä käytän nuorta miestä, jolla huostaanotosta on kulunut ainakin vuosi ja pystyy asennoitumaan tulevaisuuteensa positiivisesti pettymyksistä huolimatta.

”yliopistossa, kitaristina bändissä, mahdollisena isänä ja vastuullisena ”aikuisena”.”

Tässä tilanteessa voi huomata vastausten sävyn perusteella sen, kuka on pystynyt käsittelemään huostaanottoon ja sijoitukseen liittyvät pettymykset ja pelon sekä kuka vielä käsittelee näitä tunteita. Jos nuoresta tuntuu siltä, että hän ei pääse yli menneistä pettymyksistä, hän ei pysty suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan. Ne nuoret, jotka ovat kiinni huostaanotossa ja eivätkä pysty hyväksymään omaa tilannettaan, eivät pysty näkemään tulevaisuutensa mahdollisuuksia ja tämän takia suhtautuvat tulevaisuuteensa negatiivisesti. Jotta nuori pystyisi keskittymään paremmin oman tulevaisuutensa raken-

tamiseen, hänen tulisi oppia muuttamaan toimintatapojaan ja keräämään mahdollisimman paljon tietoa menneestä sekä nykyisyydestä, jotta hän pystyisi saavuttamaan paremman tulevaisuuden kuin nykyisyyden, jossa hän elää tällä hetkellä (Toivonen & Kauppi 1999, 107–110).

Sijoituspaikasta toiseen vaihtelu ei anna nuorelle pysyvyyttä, mikä auttaisi nuorta ottamaan kiinni omasta elämästään ja auttaisi nuorta asennoitumaan tulevaisuuteensa positiivisemmin. Sijoituspaikasta toiseen liikkuminen saattaa aiheuttaa nuorelle tunteen siitä, että häntä ei haluta mihinkään ja tämä vahvistaa nuoren negatiivista kuvaa sijoituksesta ja huostaanotosta. Nuoren on myös haastavaa sopeutua takaisin koulun käyntiin, jos hän joutuu samalla vaihtamaan koulua uudestaan. Tässä tilanteessa nuoren oma asenne nousi esiin, haluaako hän yrittää vielä kerran sopeutua vai luovuttaako hän. Yhdestä nuoren vastauksesta käy ilmi lievä turhautuminen koulun vaihtamiseen, mikä johtuu sijoituspaikan vaihtelusta mutta samalla, muita hänen vastauksiaan katsoessa, hän jaksaa suhtautua tulevaisuuteensa positiivisesti:

”On ollut vaikeata käydä koulua kun olen vaihtanu oppilaitoksia niin moneen kertaan muuttamisten takia”

Negatiiviset ja positiiviset kokemukset vaikuttavat siihen kuinka nuori luo omaa maailmankuvaansa ja sekä sitä millaisen tulevaisuuskuvan hän luo itselleen. Huostaanotto ja sijoitus ovat monen nuoren mielestä negatiivisia kokemuksia ja näin ollen vahvistavat nuoren uskomuksia siitä, että hän ei onnistu missään ja tällöin hänen tulevaisuusorientaationsa muuttuu epävarmemmaksi. Näin ollen huonot kokemukset huostaanotosta sekä sijoituksesta voivat vahvistaa nuoren huonoja käsityksiä ja uskomuksia tulevaisuudesta ja sen mahdollisuuksista. (Mikkonen 2000, 68–69.)

Tulevaisuuskuva kuten myös maailmankuva kuitenkin muotoutuu jatkuvasti nuoren käydessä läpi elämän eri vaiheita ja kehitystehtäviä. Joten mahdollista on myös se, että nuori pystyy muuttamaan tulevaisuuskuvansa positiivisemmaksi hyvien kokemusten ja onnistumisien kautta ja tällöin nuori pystyy orientoitumaan omaan tulevaisuuteen positiivisemmin.

Vastausten perusteella voisi sanoa, että vastaajista suurin osa kuitenkin uskoo positiiviseen tulevaisuuteen, vaikka eivät he ole vielä varmoja mihin he tulevaisuudessa pääty-

vät. Tärkeintä onkin se, että jaksaa uskoa sekä taistella omien haaveidensa puolesta, vaikka se olisi rankkaa. Nurmi ja Nuutinen (1987, 67–68) nostivat esille omassa tutkimuksessaan, että 30 % vastanneista, eivät olleet kiinnostuneita työstä tai koulutuksesta ja he korostivat, että tulevaisuudessa juuri nämä nuoret voivat koitua ongelmallisiksi ajatellen yhteiskuntaa. Myös tästä tutkimuksesta nousi esiin muutama nuori, joka ei valitettavasti pysty näkemään mitään positiivista tulevaisuudessaan tai koulussa tällä hetkellä, mikä minusta on suuri varoitus siitä, että joka vuosi tällaiset nuoret jäävät yhteiskunnan ulkopuolelle eli syrjäytyvät, koska he eivät yksinkertaisesti jaksakaan enää yrittää taistella itsensä ja oman tulevaisuutensa puolesta. Tällöin kenellä on vastuu auttaa ja tukea näitä nuoria taistelemaan omasta tulevaisuudestaan?

6 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössäni minulla oli tarkoituksena tuoda esiin kyselyihini vastanneiden sijoitettujen nuorten omia näkemyksiä tulevaisuudestaan ja koulun merkityksestä huostaanoton jälkeen. Vastausten kirjo oli hyvin laaja ja nuorilla oli hyvin erilaisia käsityksiä omasta tulevaisuudesta. Nuorten vastaukset olivat todella mielenkiintoisia ja olin todella tyytyväinen saamiini vastauksiin.

Sosionomin näkökulmasta halusin tuoda esiin sen, kuinka me voimme työntekijöinä auttaa ja tukea näitä nuoria, sekä tuoda erityisesti esille näiden nuorten näkemykset ja mielipiteet omasta tulevaisuudesta ja koulusta. Tällä opinnäytetyöllä halusin antaa nuorille heidän oman äänensä kertoa vapaasti ja rehellisesti omat mielipiteet ja näkemykset, vaikka monille nuorille tämä oli varmasti haastavaa.

Kyselylomakkeen kohdalla halusin pitää sen yksinkertaisena ja tehdä kysymyksistä helppoja. Kyselylomakkeessa on paljon avoimia kysymyksiä, jotka lisäävät tiedon analysoimista ja saattavat hankaloittaa sitä, varsinkin jos nuori ei ole ymmärtänyt kysymystä oikein. Tietenkin vastaajan rehellisyys on tärkeä mutta voi olla, että joillekin vastaajille on vaikeaa kertoa omista tulevaisuuden suunnitelmista ja koulusta. Avointen kysymysten kohdalla oli mahdollisuus, että nuori ei ymmärtäisi oikein asettamiani kysymyksiä mutta vastauksia läpikäydessä en huomannut väärinkäsityksiä. Nuori on kuitenkin voinut jättää kertomatta jotain asioita, jos hän on tuntenut olonsa epämukavaksi kyselyn aikana. Ne nuoret, jotka eivät halunneet osallistua tutkimukseen, saattoivat tuntea olonsa epämukavaksi ja eivät halunneet jakaa omia henkilökohtaisia ajatuksia vieraan ihmisen kanssa.

Nuorten vastaukset olivat minusta rehellisiä ja moni nuori ei kaunistellut varsinkaan negatiivisia näkemyksiään. Jotkin negatiiviset vastaukset olivat hyvin suoria ja niitä oli vaikea myös lukea. Kysyessä omista tulevaisuuskuvista sekä sijoituksesta, jaotteli selvästi nuorten vastauksia ja niistä saattaa näkyä se kuinka uusi tilanne huostaanotto tai sijoitus on ollut toisille nuorille. Vastaukset saattavat tällöin vaihdella paljon. Eettisesti olisi ollut parempi jos kysely olisi tehty pelkästään niille nuorille, joiden huostaanotosta on kulunut jo hieman enemmän aikaa ja he olisivat päässeet suurimman negatiivisuuden

yli. Tietenkin tuloksia tulkittaessa voi tulla virheitä ja joitakin vastauksia voi vahingossa tulkita väärin ja tällöin tulosten luotettavuus voi kärsiä.

Opin kyselyn kautta sen, että nuoren kokemukset menneestä vaikuttavat nuoren myöhempään elämään ja kehitykseen mutta samalla sijoituksessa itsessään on omat riskinsä. Jos sijaishuolto ei pysty tarjoamaan nuorelle hänen tarpeidensa mukaista hoivaa, tukea ja pysyvyyttä, nuori ei saa tällöin tarvitsemaansa apua ja sijoituspaikka ei pysty tarjoamaan parempaa kuin nuoren edellinen koti tai sijoituspaikka.

Nuoruusiän olosuhteet vaikuttavat ratkaisevalla tavalla nuoren terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Nuorten pahoinvointi ja siitä johtuva koulutuksen, työelämän ja sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle jääminen on uhka koko yhteiskunnalla sekä nuorelle itselleen. Jotta me voisimme työntekijöinä ehkäistä nuorten syrjäytymistä, tarvitsemme erilaisia uusia työtapoja ja investointeja. Nuoret itse osaavat kertoa mikä auttaa ja mikä ei, joten työlläni halusin tuoda esiin nämä nuoret ja heidän tulevaisuusorientaationsa, jotta me työntekijöinä voisimme paremmin ymmärtää näiden nuorten maailmankuvaa.

Sijoituskierteeseen joutuneet nuoret, jotka eivät saa täysi-ikäisyyden jälkeen minkäänlaista tukea tai apua, ovat suuressa riskissä syrjäytyä. Nuorten syrjäytyminen on suuri ongelma nyky-yhteiskunnassa. Syrjäytyminen ei ole ainoastaan sijoitettujen nuorten ongelma vaan koskee kaikkia nuoria, jotka jäävät koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolelle. Ehkä nuorten syrjäytymistä voitaisiin ennaltaehkäistä panostamalla koulu-kuraattoreiden työhön sekä muuhun opetushenkilöstöön, jotta heillä olisi mahdollisuus havaita näitä nuoria, joilla on syrjäytymisvaara.

Nuorisotyöttömyys on edelleen hyvin korkealla tasolla ja nuorten työllistymismahdollisuudet ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta pienet. Välttääksemme nuorten jakautumiselta selviytyjiin ja häviäjiin, tarvitaan yhteiskunnassamme uusia innostavia ja houkuttelevia toimintamuotoja, mitkä toimivat ikään kuin siltoina ja polkuina nuorten koulutustien varrella. Tällöin nuoret tarvitsevat entistä enemmän valmennusta ja tsemppausta selviytyäkseen elämässä.

Käytännön toiminnan tulisi tähdätä nuoren tukemiseen ja nuoren omien vahvuuksien löytämiseen, niistä välittämiseen ja siihen, että aikuinen ottaa vastuun nuoresta. Häntä ei

siis saa pitää enää heittopussina eri palveluiden ja laitosten välillä, vaan nuoresta ottaisi vastuun aikuinen, joka auttaa nuorta kokoamaan elämän eri palaset uutta alkua varten. Syrjäytymisvaarassa olevan nuoren luottamus on voitettava ja hänet on saatava uskomaan omiin mahdollisuuksiinsa. Myönteisten voimavarojen avulla on edettävä hitaasti kohti yksilöllistä, nuoresta lähtevää ja hänen unelmiaan korostavaa tulevaisuutta.

Yksilöllisellä suunnitelmalla saadaan nuori keskittymään aluksi lähitavoitteeseen, minä saavuttamisen jälkeen pyritään varsinaiseen tavoitteeseen. Nuorelle on aina annettava aikaa kasvaa ja mahdollisuus epäonnistua välillä. Hänelle täytyy antaa palautetta, jossa on mukana aina toivoa ja auttaa nuorta ymmärtämään epäonnistumiseen johtamat syyt. Myös aikuisen tulee olla pitkäjänteinen ja kärsivällinen yrittäessään vaikuttaa tehokkaasti nuoren suunnitelmiin ja nopeasti syrjäytymiskehitykseen, joka on muodostunut vähitellen, useiden vuosien aikana, jopa ennen huostaanottoa.

Itse näen, että nuorten syrjäytyminen on seurausta yhteisön ja yksilön näkemyseroista. Nuori ei ole syystä tai toisesta mahtunut yhteiskunnan järjestelmään, ja hänestä tuntuu siltä, että hän ei kuulu omaan yhteisöönsä ja näin ollen hänen maailmankuvansa on muotoutunut tältä pohjalta. Kuitenkin täytyy muistaa, että syrjäytymisen syy liittyy molempiin osapuoliin niin yksilöön kuin yhteisöön. Se ei ole pelkästään seurausta nuoren epäonnistumisesta, vaan myös seuraus yhteiskunnan epäonnistumisesta antaa nuorelle oma tukensa ja aikansa.

Oltuani kesätöissä perhetyössä, koin ennaltaehkäisevän työn tärkeyden lastensuojelun kannalta. Minusta perheiden arjen tukeminen ennen suurempia lastensuojelupalveluja on tärkeää koska silloin varhainen puuttuminen voi ehkäistä suurempien ongelmien syntymistä. Mielestäni esimerkiksi perhetyöntekijöiden määrää voisi lisätä lastensuojelutyössä, koska monilla nuorilla lastensuojelutyön tarve olisi ollut tarpeen jo lapsuudessa.

Ajatellessani tutkimustani olisi mielenkiintoista tehdä jatkotutkimus esimerkiksi näiden nuorten kohdalla ja huomata kuinka he ovat pärjänneet. Esimerkiksi jatkotutkimus viiden vuoden päästä, jolloin näkisi sen kuinka monen nuoren kohdalla on heidän ennustuksensa toteutunut: ovatko he saaneet töitä, koulutuspaikan, perheen vai onko heitä kohdannut työttömyys tai syrjäytyminen ja kuinka suunnitelmat ovat mahdollisesti muuttuneet. Myös jatkotutkimus siitä kuinka työntekijät auttavat ja tukevat näitä nuoria sekä kuinka nuorten tulevaisuuskuvat otetaan työskentelyssä huomioon.

Tulevaisuustutkimus ei ole helppo aihe ja sen tutkiminen vie aikaa. Miettiessäni tutkimukseni sisältöä niin mieleeni nousee se olisiko nuorten vastaukset tai näkemykset olleet erilaisia, jos olisin valinnut tutkimusmenetelmäksi haastattelu tai havainnoinnin. Haastattelu olisi voinut olla hyvin haastava sen suhteen, että olisinko löytänyt nuoria, jotka olisivat halunneet puhua näistä aiheista vieraan kanssa koska huostaanotto ja oma tulevaisuus voivat tuntua hyvin henkilökohtaisilta asioilta, joista ei haluta puhua vieraan ihmisen kanssa. Tämän takia valitsin kyselyn koska nuoret pystyivät vastaamaan anonyymeina ja saivat kertoa sen verran kuin itse halusivat. Myös havainnoinnissa on omat haasteensa. Kuinka avoimia nuoret olisivat olleet vieraan ihmisen läsnä ollessa ja harvemmin nuoret sattuvat keskustelemaan tulevaisuudestaan tai huostaanotosta muiden edessä. Tutkimusmenetelmistä kyselylomakkeen järjestäminen oli minulle luonteisin tapa toimia, vaikka haasteena oli nuorten vastaamisinnostus, mikä pelotti minua eniten. Nuorten vastaukset siis yllättivät minut positiivisesti avoimuudellaan sekä rehellisyydellään. Vaikka nuoret vastasivat omasta mielestäni rehellisesti asetettuihin kysymyksiin, saamiani tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia Suomen sijoitettuja nuoria.

Olen oppinut paljon tutkimuksen sekä opinnäytetyön tekemisestä. Koko prosessi oli todella haastava ja sain paljon muokata omaa työtäni varsinkin työn alkumetreillä. Kyselylomakkeen teko oli yksi vaativimmista osa-alueista ja vastausten läpikäynti vei aikaa. Reflektoidessa koko prosessia, huomasin sen kuinka pitkään työn tekeminen vei ja kuinka haastavaa työn loppuun saattaminen oli. Prosessista oppii kuitenkin paljon asioita myös itsestään ja omasta työskentelystä.

LÄHTEET

Empiirisen tutkimuksen tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä. Luettu 30.12.2014. http://www.cs.utu.fi/kurssit/connet/kaytettavyys/materiaali/herkman/usable/Herkman_teksti_tulostettava.htm.

Eskola J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Helve, H. 1987. Nuorten maailmankuva. Seurantatutkimus pääkaupunkiseudun erään lähiön nuorista. Kansalaiskasvatuksen keskus r.y. Tutkimuksia ja selvityksiä 1787. Helsinki: yliopistopaino.

Helve, H. 2002. Arvot, muutos, nuoret. Helsinki: yliopistopaino.

Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2008. Tilastolliset menetelmät. Helsinki: WSOY.

Kainulainen, M. 2012. Lastenkodissa asuneen nuoren kokemuksia osallisuudesta ja ajatuksia tulevaisuusorientaatiosta ja lastenkodissa asumisesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu- tutkielma.

Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Luettu 30.12.2014. http://www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sis%C3%A4ll%C3%B6n_analyysi

Lappinen, K. 2002. ESY-oppilaiden tulevaisuusorientaatio ja koulutus suunnitelmat peruskoulun yläasteella. Jyväskylän yliopisto. Erityispedagogiikan laitos. Pro gradu- tutkielma.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417.

Mikkonen, A. 2000. Nuorten tulevaisuuskuvat ja tulevaisuuskasvatus. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 57. Joensuun yliopistopaino.

Nurmi, J-E & Nuutinen, P. 1987. Tähtäimessä tulevaisuus. Suomalaisten nuorten käsityksiä tulevaisuudesta. Kansalaiskasvatuksen keskus r.y. Tutkimuksia ja selvityksiä 2/87.

Nurmi, J-E. 1989a. Adolescents' orientation to the future. Development of interests and plans, and related attributions and affects, in the life-span context. Commentationes Scientiarum Socialium 39. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica.

Näsänen, M & Rautava, M. 1998. Koulukotioppilaiden kokemuksia ja näkemyksiä huostaanotosta, sijoituksesta ja koulukotielämästä. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 50/1998.

Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. 2002. Mikä meitä liikuttaa?. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu. PS-kustannus.

Seginer, R. (2003). Adolescent Future Orientation: An Integrated Cultural and Ecological Perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). <http://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol6/iss1/5/>

Syvälä, M. Hukassa huostassa. 2013. Kertomuksia lastensuojelun runtelemista perheistä. Radium-kirjat.

Tilastoraportti 26/2014, 13.11.2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 20.12.2014. <http://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain>.

Toivonen & Kauppi, 1999. Aika muovailuvahana: NLP ja henkilökohtaisen ajan rakenne. Helsinki.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Saatekirje

TAMK

Sosiaaliala

06.11.2014

Hei nuoret ja työntekijät!

Olen Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelija. Teen opinnäytetyötä Tamperelaisten sijoitettujen nuorten näkemyksistä liittyen tulevaisuusorientaatioon sekä koulun merkityksestä huostaanoton jälkeen. Tutkimuksessa selvitetään millaisia kokemuksia nuorilla on sijoituksesta ja sen vaikutuksesta tulevaisuuden suunnitelmiin, koulumenestykseen ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Vastaamalla oheiseen kyselyyn saat kertoa vapaasti omat mielipiteesi tulevaisuudestasi sekä koulun merkityksestä. Samalla annatte myös todella arvokasta tietoa opinnäytetyöhöni.

Toivon teidän täyttävän kyselylomakkeen huolellisesti ja palauttavan kyselylomakkeet palautuskuoressa **30.11.2014** mennessä. Voitte palauttaa kyselyt kirjekuussa, jonka saitte lähetyksen mukana. Antamianne vastauksia käsitellään nimettömästi ja luottamuksellisesti. Tulokset julkaisen kokonaistuloksina, joten yksittäisen vastaajan tiedot eivät paljastu tuloksista.

Kiitos vastauksestanne!

Yhteistyöterveisin

Anni Voutilainen

Liite 2. Kyselylomake

1 (5)

Hyvä nuori, opinnäytetyöni kannalta olisi mielekästä, että pystyisitte vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Tämän kyselyn avulla haluaisin tietää kuinka nuoret näkevät koulun käynnin merkityksen osana tulevaisuutta ja nähdä sen miten nuoret ajattelevat omaa tulevaisuuttaan. Ympyröikää mielipidettänne vastaava numero tai kirjoittakaa vastaus sille varattuun tilaan. Kiitos!

Ympyröi tai täytä vastauksesi

1. Vastaajan sukupuoli 1. nainen 2. mies

2. Vastaajan ikä _____

3. Kuinka vanha olit, kun huostaanotto tapahtui? _____

4. Seuraavassa tehtävässä on väitteitä liittyen huostaanottoon ja sijoitukseen. Ympyröi mielipidettäsi vastaava numero **1= täysin eri mieltä** ja **5= täysin samaa mieltä**.

1. Kaipaen aikaani ennen sijoitustani	1 2 3 4 5
2. Olen tyytyväinen nykyiseen sijoituspaikkaani	1 2 3 4 5
3. Sijoituksen jälkeen tulevaisuuskuvani muuttui positiivisemmaksi	1 2 3 4 5

2 (5)

4. Sijoituksen jälkeen näin tulevaisuuskuvani
negatiivisena

1 2 3 4 5

5. Jatka lauseita haluamallasi tavalla yhdellä tai useammalla sanalla.

1. Minusta koulussa on hyvää

---

2. Minusta koulussa on huonoa

---

3. Koulumenestykseni on

---

3 (5)

4. Minusta koulu on

---

6. Seuraavassa tehtävässä on väitteitä, jotka liittyvät kouluun. Ympyröi mielipidettäsi vastaava numero, **1= täysin eri mieltä** ja **5= täysin samaa mieltä**.

1. Olen tyytyväinen tämän hetken arvosanoihini	1	2	3	4	5
2. En ole tyytyväinen arvosanoihini	1	2	3	4	5
3. Olen hyvin motivoitunut opiskeluuni	1	2	3	4	5
4. Tiedän mihin haluan jatkaa peruskoulun jälkeen	1	2	3	4	5
5. Koulun käynti on osa tulevaisuuskuvaani	1	2	3	4	5
6. Tulevaisuuttani ajattelen positiiviseksi	1	2	3	4	5
7. Näen tulevaisuuteni negatiivisena	1	2	3	4	5

4 (5)

7. Miten koulumenestyksesi on muuttunut sijoituksen jälkeen?

---

8. Millaisena näet koulun merkityksen tulevaisuutta ajatellen?

---

9. Millä tavoin suunnitelmasi tulevaisuuden kannalta muuttuivat sijoituksen jälkeen?

---

5 (5)

10. Millaisena näet oman tulevaisuutesi mahdollisuudet?

---

11. Missä näet itsesi 5 vuoden päästä?

Kiitos vastauksestasi ja hyvää syksyä!